

P E N C

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

2017

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés (4)
Polgármesteri köszöntő
2. Penc bemutatása (6)
Általános településkép, településkarakter
3. Örökségünk (14)
Településképi szempontból meghatározó építészeti, táji és természeti értékek.
4. Településképi szempontból meghatározó területek (24)
Eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával.
  - Történeti településszerkezetű terület
  - Egyutcás faluképet őrző terület
  - Átalakuló településrész
  - Új beépítésű területek
  - Beépítésre nem szánt településrész színezetlen
5. Ajánlások
A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató
  - a. Történeti településszerkezetű terület (30)
    - telepítés
    - magasság
    - tetőhajlásszög
    - tetőforma
    - anyaghasználat, színezés
    - kerítések
    - tornácok
    - homlokzatképzés, anyaghasználat
    - részletek
    - kertek
    - ajtók, ablakok
    - utcák, terek, közparkok, közterek
  - b. Egyutcás faluképet őrző területek (42)
    - telepítés, magasság, tetőhajlásszög, tetőforma, anyaghasználat, színezés
    - kerítések
    - kertek
    - ajtók, ablakok
    - utcák, terek, közparkok, közterek
  - c. Átalakuló településrészek (47)
    - telepítés
    - terepalakítás
    - tetőforma, tetőhajlásszög, színezés, tornácok, ajtók, ablakok, kerítések
    - kertek

- részletek
- utcák, terek, közparkok, közterek
- d. Új beépítésű területek (52)
  - terepalakítás
  - telepítés
  - magasság, tetőforma
  - anyaghasználat, színezés
  - ajtók, ablakok, kerítések, részletek
  - kertek, tornácok
  - utcák, terek, közparkok, közterek
- e. Beépítésre nem szánt településrész színezetlen (60)

- 6. Jó példák, épületekre, építészeti részletekre (67)
  - ajtók, ablakok, tornácok,
  - anyaghasználat, színek, homlokzatképzés,
  - kerítések,
  - kertek, zöldfelületek kialakítása

- 7. Jó példák, sajátos építményfajtákra (73)
  - reklámhordozók
  - egyéb műszaki berendezések

Melléletek:

1. Penc táj- és természetvédelmi területei
2. Penc egyedi tájértékei

BEVEZETÉS

1

Polgármesteri köszöntő

Tisztelettel és meleg szeretettel köszöntöm a Pencen élő embereket és azokat, akik a jövőben itt akarnak lakni, dolgozni, abból az alkalomból, hogy elkészült és az Önkormányzat Képviselő-testülete jóváhagyta lakóhelyünk településképi arculatát bemutató kézikönyvet és megállapította a megőrzését, szépítését támogató településképi rendeletet. A kézikönyv a falu örökségének, értékes épületeinek, tájainak bemutatásával lehetővé teszi minden olvasó számára, hogy megismerjék és felismerjék e település megőrzendő és tovább szépítendő értékeit, melyeket a helybeliek a mindennapos látásból fakadóan észre sem vesznek, de az idegen megáll előtte és gyönyörködik a látványban. Az is előfordul, hogy azért áll meg, mert olyat lát, ami nem tesz neki, s magában azt kérdezi, miért csúnyította el valaki ezt a szép utcát, tájat, épületet. Az ízlések különbözők. Belátom, hogy legtöbb embernek a saját háza, kertje tetszik legjobban, mert az ő munkája van benne. De az is jellemző ránk, hogy ha a szomszédunk virágot tesz az ablakába, vagy ültet a kiskertjébe, akkor mi sem hagyjuk virág nélkül a portánkat. A szomszéd házának, kerítésének formája, színe, kertjének művelése, a másik utca képe, a völgy vagy domboldal látványa, melyre ablakunkból rálátunk, hatással van ránk. Elszomorít, vagy jókedvre derít. S ez az érzés – észrevétlenül – eluralkodik rajtunk, rányomja bélyegét munkánkra, egészségünkre, családi-, baráti kapcsolatainkra, az egész életünkre. Ez a kézikönyv segítséget ad a helybelieknek és az ide költözni vágyóknak annak megértésében, hogy az épített-, és a természeti környezet szépsége, látványa (a szem az ember hangulatát legerősebben befolyásoló érzékszerve) pozitív irányba tereli közérzetünket. Érzékelteti, hogy Penc mely értékeit kell megőrizni és látványát hogyan

érdeemes változtatni annak érdekében, hogy az itt élő emberek évről évre egyre jobban érezzék magukat itthon, egyre elégedettebbek legyenek.

Az egymástól eltérő arculattal rendelkező településrészek bemutatása megalapozza a településkép minőségi formálására irányuló ajánlásokat, az egyes településrészek építészeti útmutatóját. Bízom abban, hogy mindenki számára érthető, hogy a falu régi beépítésű utcáiba, ahol a közösségi használatú épületek (templom, iskola, kultúrház, óvoda, stb.) és a múltat idéző falusi lakóházak állnak ott más jellegű épületek épüljenek, mint a közelmúltban parcellázott új beépítésű területeken. Sőt az is elvárás, hogy az Ófalu területén végzett felújítás során minél nagyobb mértékben, de legalább egy-egy épületrész tekintetében igazodjon az épület az eredeti faluképhez.

A jövőben épülő, vagy felújításra kerülő épületek tekintetében az építők és a tervezők Penci tankönyvének szerepét is betölti ez a képeskönyv. Rámutat arra, hogy milyen épület az, melyben megtalálhatók a Penci hagyományos formák, anyagok, színek, s ugyanakkor hangulatában illeszkedik az utcában korábban megépült házak közé. Neveli az embereket arra, hogy amit építenek, az ne legyen tömegében aránytalan, színében túl élénk, formájában a többitől eltérő, díszítettségében túl gazdag, kirívó. Arra legyen büszke az építető és a tervező egyaránt, hogy hasonlít a helyi arculati kézikönyvben bemutatott szép és jó példákra. Az ajánlások a helyi tényleges építészeti értékeket mutatják be, a szabadon választható lehetőségek megismertetésével.

A falukép megítélését nagyban befolyásolja a közterület állapota. A terepszint felett látható közművek kuszasága, tartóoszlopainak minősége, sokfélesége ronthat az egységes utcaképen. A zöldfelületek karbantartása vagy elhanyagoltsága szintén jellemző képet ad a faluról. Ide tartozik a burkolatok minősége és a vízelvezető árkok karbantartása is. A különféle reklámok célja a figyelemfelhívás, azonban a Képviselő-testület úgy döntött, hogy a közösséget szolgáló feliratok, hirdetések nagyobb figyelemfelhívó erővel rendelkezzenek, mint az egyéni reklámok, cégérek. Mindkettő feltétele ugyanakkor, hogy ízléses legyen.

Az elvárásokat szép példák fotóival, illetve rajzolt vázlatokkal tettük érzékletessé és mindenki számára könnyen érthetővé. A kézikönyv ezek tekintetében nyitott, folyamatosan változtatható és további jó példákkal, ajánlásokkal bővíthető.

A partnerek részvételével elkészített kézikönyv és alkalmazását segítő településképi rendelet lehetővé teszi, hogy az új építésű házak ne idegenként, hanem ismerősként jelenjenek meg a sajátos értéküknél fogva már hosszabb ideje Penci identitását erősítő, a múltból örökölt épületek között, így segítsék községünk karakterének őrzését, és tovább formálják azt.

Legyen Penci mind a helybeliek, mind a turisták és a beköltözni vágyók számára vonzó, takaros, történelmünkhöz méltó, *penci* arculatú település. Bízom abban, hogy e közös vágy megvalósulhat a rendelet tiltó, bírságoló eszközeinek alkalmazása nélkül, vagyis az önkéntesség útján.

Penci, 2017. december 1

Králik József
polgármester

PENC BEMUTATÁSA

2

Általános településkép, településkarakter

A Pest megyében, Váctól északkelet-keleti irányban 13 km-re fekvő Penc jellegét tekintve alacsony hegyek közé ékelt, kanyargó patakos völgyben, útelágazásnál települt valaha egyutcás falu, néhány rövid bekötőútcával. Az ide települt emberek ősidők óta jól kihasználták a földrajzi helyzetet, a terep adottságait: a hosszú völgyben jól elkülönül a volt zsellérek telkeinek halmazos formája a falun áthaladó főútvonalakra települt szalagos telkekétől.

A falu területe már az őskorban is lakott volt. Ezt bizonyítja az Alsópencen, 1921-ben talált kőbalta, a Penc-szügyi út építésénél 1933-ban talált csiszolt kőkorszakból való véső is. A Zsobrák-dűlőn római bronzpénzt lelték Gordiánus császár idejéből (III. sz.) és a honfoglalás korából néhány sarkantyú került felszínre. Településként 1358-ból ismeretes. A helység a XIII. században valószínűleg a Ruhmann család birtoka volt, ezt támasztja alá a szájhagyomány és a Rumany-dűlő elnevezése. 1390-ben már a Penczy-család egyik őse, Penczy Péter volt a község birtokosa.

A **szőlőművelés** évszázadokon át a legfontosabb gazdasági tényező volt a falu életében. Penc Nógrád megye legjobb fehér borszőlőt termő helye volt, ma már Pest megyéhez tartozik. A leírásokból egyértelműnek látszik az is, miszerint zárt borvidék volt Penc, afféle „Kis Tokaj” némi elfogultsággal. A XIX század végén kipusztult ültetvények újratelepítése elkezdődött. A kedvező geológiai jellemzők Pecen alapvetően adottak. A helyi éghajlat nem befolyásolható, de a művelési módokkal, a fajtaválasztással, a borászati technológiával a termelők igazodni tudnak hozzá.

Középsős szőlőprés a XIX. századból

Tájtanilag Penc az Északmagyarországi-középhegység nagytáj, Cserhát-vidék középtájhoz tartozik, s a Kosdi-dombság kistáj területén települt. A kistáj tájhasználatába főleg erdők tartoznak, a lankás lejtőin gyümölcsök, szőlők és bogyós gyümölcsösök, fennsíkjain szántók voltak, ma nagyobb részük felhagyott. A 200-250 méter tengerszint feletti átlagmagasságú dombság területén nagyrészt agyagbemosódásos barna erdőtalaj és barnaföldek fordulnak elő. Éghajlata mérsékelten hűvös - mérsékelten száraz. **Növényzetére** elsősorban a cseres tölgyes illetve a mészkerülő tölgyes erdőtürsülések a jellemzők, jelenleg az akác is elterjedt, s említést érdemel a szilikát sziklagyep. Az erdő területek funkciója nagyobb részt gazdasági, fatermelési céllal telepítették. Véderdő csak kevés van a településen, pedig meredek domboldalak és vízmosások árkában ez szükségesnek látszik. A **gyepterületek** nagy része az erdőterületek közé ékelődött be, a település beépített részétől keletre és délre.

A **bogyós-gyümölcsöst**, szórványosan szőlőt és gyümölcsültetvényeket a Csóvár felöli út jobb oldalán, Száláska és Hrabina területeken találhatóak nagy területen. Itt váltakoznak a felhagyott területek és a megművelt ribizli és málna ültetvények. A Keszeg felé vezető út bal oldalán jelentős méretű **új szőlőtelepítés** történt pár évvel ezelőtt. A **szántók** Új- Hrabina és Kozácska mentén húzódnak, egészen az erdőig. Többségük művelt, de vannak felhagyott, parlagon lévő területek is. A parcellák mérete és alakja ésszerűtlen, sok a nadrágszíjparcella, melyek sorsa rendezendő. Szántóföldi növénytermesztést folytatnak a Kosdi úttól jobbra, a patak mindkét oldalán is. A szántókon elsődlegesen gabonaféléket termesztenek, melyeket takarmánynövényekkel egészítenek ki.

Érdekessége Pencnek, hogy csillagvizsgáló obszervatóriummal is rendelkezik, mely a Nagyréten található, az erdők gyűrűjében. A közelben magasodik a kilátó, melyről keletre a Cserhát, nyugatra a Duna és a Pilis festői látványa tárul szemünk elé.

A településtől északra, a Simahegy völgyébe elrejtve majorsági épületek találhatóak. Ezeket a Csővári útról a Mária-Magdolna kápolna mellett induló úton lehet megközelíteni. Délen, Rád felé egy **tanyán kiscsaládi gazdaság** működik, 22 szarvasmarhát és néhány lovat tartanak.

A tájhasználat meghatározó elemei a felhagyott és működő **bányák** is. Pencen megszűnt kőbánya van a Menyecske-hegyen, amit a nyitás után nem sokkal berobbantottak, de nem rekultiválták. Működő bányája is van Pencnek. Szuha hegyen agyagbánya található.

Sajátos táji adottság **Budapest közelsége**, amely részben a területhasznosítást is meghatározza, hiszen a mezőgazdasági, elsősorban a kertgazdasági művelés mellett a hétvégi üdülő, kiránduló turizmus is jellemző.

A **belterületi zöldfelületek** közül kimagaslik a Baloghy-Haltenberger-kúria (Kis-iskola) parkja és az általános iskola udvara, ahol értékes, idős fák találhatóak. Településközponti fekvése, adottságai alkalmassá teszik a közpark, pihenőpark funkció betöltésére.

A belterület északi részén, a Rumanyi dombra felkúszó **temető** a kialakuló véderdősávjával szintén szépíti a tájképet.

Penc **külterületi zöldfelületekkel** jól ellátott. A külterületi utak, dűlőutak vonalát fasorok mutatják az ide látogatóknak. A felszíni vízfolyások mentén az eredeti, patak-menti növénytakarsulások jellemzőek.

Településképet, szerkezetét mindmáig elsősorban a **domborzat** határozza meg. Utcái a kis magasságú dombok találkozásánál, a völgyekben illetve a patakok mentén húzódnak, kivéve a falu legősbibb, halmazszerű központi magját és a legújabb, a Rádi útra merőlegesen és azzal párhuzamosan kialakított utcákból álló településrészt.

A katolikus templom tornyából készült fotók jól érzékeltetik a falu gyönyörű táji adottságait:

A település **karakterére a sokszínűség jellemző**: az egykori, az országút mellé települt nemesi kúriák, a halmazos zsellértelkek, a falu szélén épült szalagos parasztházak mellett megtalálhatjuk az utóbbi 50 évben beépített sakktábla-parcellákat. Az országút elágazása, mely valamikor a falu szélén volt, már a település központjához tartozik.

A **beépítésre** eleinte az oldalhatáron álló jelleg (kivéve a szabadonálló módon épült kúriákat), majd a többnyire szintén oldalhatáron-, de részben szabadonálló, sátortetős házak a **jellemzők**. Később, az 1970-es, 80-as évektől épült az átalakuló területeken mindenféle, sajnos egyáltalán nem a környezetbe illő lakóépület is. A legbájtóbbak a városias mintára épült, az itteni életformától idegen, többszintes, loggiás vagy erkélyes, tornyos, néhol többlakásos épületek. Ilyen épületeket általában azok építenek, akik szeretik megkülönböztetni magukat a környezetüktől. Természetes, ha a bonyolult formákból, össze nem illő anyagokból épített túlzott méretű házak, zsúfolt kertek előtt fejcsoválva sétálnak mind a helyi, mind az idegen emberek.

A régebbi épületeket madártávlatból nézve a cseréppel fedett tetőfelületek dominálnak, oromfalak többnyire csak a fésűs beépítésű, az utcára merőleges gerincű házaknál

jelentkeznek, ott is – a fesztáv kis mérete következtében – viszonylag alacsonyak, néhány helyen deszkázottak és nem falazottak. Jellemző erre a típusra az udvar felé tornácok kialakítás, s az utcai homlokzaton a tornácnyíláson kívül két kis méretű álló ablak.

Egyutcás faluképet őrző Mikszáth Kálmán utca

Az utóbbi tizenkét évben a Bok hegy lakott területéhez illeszkedve az új telkeket úgy alakította ki az Önkormányzat, hogy már nem csak telekhatárra szorított, hanem úgynevezett „szabadon álló” beépítés is megvalósítható. A Rumany dombon az új lakóházak szintén szabadonálló módon épülnek. Az építők azonban az épület elhelyezésével itt is törekednek a napsütötte udvarok kialakítására, fedett teraszokkal idézve a tornácok rendeltetését.

Új lakóházak a Jakus Lajos és a Gerengay Pál utcákban

A dűlők történelmi elnevezését a 1. függelék térképe mutatja.

A falu főutcája – II. Rákóczi Ferencről elnevezve – az országút, mely a Baloghy kúriánál kettéágazik. Csővár felé, északra a Kossuth Lajos utca vezet, balra, Keszeg felé tart a Mikszáth Kálmán utca. A két utca hangulata hasonló: hosszúkás, szalagtelkeken sűrűn egymás mellett állnak a lakóházak. Az épületeket rendre az észak-nyugati, illetve északi telekhatárra építették, így egészséges, déli, dél-keleti tájolású oldalkertre nyílhattak a házak ablakai, tornácai.

A falu **főtere** az 1736. évben alakult ki, amikor is itt kocsmát, mészárszéket és kovácsműhelyt építettek. Az épületek előtt akkora teret hagytak, ahol egy szénásszekér is meg tudjon fordulni. Nevét 1898. évben szeretett Erzsébet királynőnkéntől kapta. Ma itt működik a postahivatal, a rendőrség, a kultúrház és vendéglátó egység. A tér közepén áll a világháborús áldozatok névsorát őrző emlékmű.

A település lakosainak száma (1510 fő), szépen gyarapszik, köszönhetően a színvonalas egészségügyi, oktatási szolgáltatásnak, a városok elérhetőségét biztosító korszerű közlekedésnek. A teljes

közművesítésből csak a szennyvízcsatorna hiányzik, melynek megvalósulásáért hosszú évek óta harcol az Önkormányzat. A munkahelyek számát a 2017. májusban átadott új élelmiszer áruház növelte legutóbb.

A következő fejezetekben először bemutatunk egy válogatást a múltból örökölt épületekből, amelyek sajátos értéküknél fogva már hosszabb ideje Penc identitását erősítik. Penc egyes részeire vonatkozó építészeti előírások szem előtt tartásával elérhető, hogy az új építésű házak ne idegenként, hanem ismerősként jelenjenek meg a többi ház között, így segítsék községünk karakterének őrzését, és tovább formálják azt. A legutóbbi időkben épült sikeres példák illusztrálják, milyen megoldások segíthetik az előbbieken megfogalmazott vágy megvalósulását.

A település képének feltárulása – melynek meghatározó eleme a két templomtorony – Keszeg felől érkező a legszebb.

Rálátás Pencre a Borházkanyar dűlőből

ÖRÖKSÉGÜNK 3

Településképi szempontból meghatározó építészeti, táji és természeti értékek.

Penc igen gazdag országos és helyi védettségű örökséggel rendelkezik. Országos védelem alatt öt építmény áll, a helyi értéktár 24 épített-, 3 szellemi-, 1 természeti örökséget tartalmaz. A történeti településmag településszerkezeti-, két kastélypark és két egyedi fa táji-környezeti, egy utcásor településkarakter védelem alatt áll. A régészeti lelőhelyek száma 39. Felsorolásuk és megismertetésük nem feladata e kézikönyvnek, de azokat melyek jelentős hatással vannak a település arculatára, megismertetjük az építőkkal és tervezőikkel. Ezek közé tartozik mindenekelőtt a katolikus és az evangélikus templom, a múzeum épülete, a Mikszáth Kálmán utcai karakteres házsor és néhány jellegzetes lakóház.

A **Római katolikus templom** (barokk, 1769. M III 7173), az Evva Lajos utcában a 45 hrsz.-ú telken várja a hívő és nem hívő emberek látogatását. A jelenlegi templom helyén a Penczi család a XIV. században román stílusú, a jelenleginél kisebb templomot épített, Romhányi vörös kváderkövekből. A templom szentélye keletre nézett, a bejárata a nyugati oldalon volt,

felette kis huszártoronnyal. A török időkben a falu elnéptelenedett, a templomot felgyújtották. A Penczi család leszármazottai építették fel újra 1769. évben, barokk stílusban. 1868 körül a váci Hajdú József kőműves mester terve szerint bővítették a templomhajót nyugat felé és a bejárat fölé tornyot, a délnyugati oldalához sekrestyét építettek. 1903-ban felújították. A katolikus és evangélikus híveknek közös harangjuk volt a templomban 1788-ig. Szabadonálló, keletelt, egyhajós, későbarokk templom, homlokzat elé épített toronnyal. A község nyugati részén, dombon áll, körülötte egykor temető. Egyenes záródású kapu, felette szalagkeretes ablak, profilozott párkány, kétszakaszos toronytest, felső részén szegmensíves ablak. Óraíves párkány, hagymasisak. A toronyhoz szegmentívesen kapcsolódik a hajó. A szegmentívek a régi félköríves szentély maradványai. A hajó mindkét oldalán két támpillér, ezek közt baloldalon két, jobb oldalon egy, szegmentíves szalagkeretes ablak. Hajónál keskenyebb, egyenes záródású szentélyhasonló ablakokkal. Baloldalt féltetős sekrestye. Cseréppel borított nyeregtető. Torony alatti kis bejárati csarnok. Egyszakaszos hajó sík mennyezettel. Tagolatlan oldalfalak. Félköríves diadalív. Egyenes záródású szentély csehsüveg boltozással.

Az **Evangélikus templom** (M III 7170 klasszicizáló késő barokk, 1825-1830.), a Petőfi Sándor utcában a 158/1-5 hrsz-ú telken áll. Penc evangélikus lakói 1789-ben oratóriumot és iskolaszobát építettek Vizsolyi János földbirtokostól kapott telken. Ezt 1808-ban bővítették. A templom felépítésére 1820-tól kezdenek gyűjteni a presbiterek Zólyom és Turóc-Árva megyékben is. A templomot 1830. november 21-én szentelték fel. Az orgonát 1840-ben vették, az oltár 1846-ban készült el. 1868-ban a szőlődézsma megszűnésének örömeére készült az oltárkép, Rafael másolat. Két harangját az első világháborúban hadi célra felhasználták.

Szabadonálló, egyhajós, középtornyos, copf templom. Falsávokkal tagolt, dél-felé néző főhomlokzat közepén homorított ívvel előrelépő torony, mindhárom oldalán vakajtóval. A két homlokzati részen egy-egy lépcsős feljáratú, egyenes záródású ajtó, felette faltükrőben íves záródású ablak tükrös köténydísszel. Kétrészes párkány. A torony felső szakaszán négy, félköríves ablak és óramotívum, hajlított törtvonalú sisak óraíves párkány felett. Oldalhomlokzati falsávokkal három részre osztva, ezekben félköríves, záróköves ablakok. A szentély félköríves záródású.

A nyugati homlokzat a terepadottságok következtében egyemeletes, emeleti része a templom hajója. A földszinti részen egy boltozatos terem három, egyenes záródású ablakkal, egy boltfiókos előtérbe vezető ajtó. A belsőben egyszakaszos, téglalap alaprajzú hajó sík mennyezettel. Két kőoszlopon álló karzat egyenes

mellvéddel. Tagolatlan fal. Félköríves záródású szentély negyedgömb-boltozattal fedve.

A **Jakus Lajos Múzeumi Kiállítóhely** (M III 7172 barokk, XVIII. század), a volt Pencz-kúria a Rákóczi Ferenc út 27 szám alatt a 331 hrsz.-ú telken látható. Látványa a falun áthaladó gépkocsival

közlekedőket is megállásra készíti. A Penczi család középkori úriháza elé építette Podmaniczky János és felesége Osztroluczky Judit 1740 körül kúriáját. Az építetők leszármazói révén került a Prónay és Zmeskál család tulajdonába. Az 1850-es években osztrák csendőrség a kúriát laktanyának használta. Ekkor az épület leégett, a szomszédos 15 házzal együtt. A helyreállítás szakszerűtlenül történt, ezért a boltívek ma is repedezettek. A község legrégebbi épülete. Téglalap alaprajzú, földszintes, részben 18. századi, részben 19. századi kétraktusos polgárház. Főhomlokzata toszkánfejes, vájatolt testű pilaszterekkel két részre osztva, ezekben egy-egy egyenes záródású ablak, keskeny, egyenes szemöldökpárkánnyal. Övpárkány felett oromzat. Az öttengelyes udvari homlokzaton füleskőkeretes, egyenes záródású kapu, hajlított ívű oromdíszel, két-két egyenes záródású, bújtatott rácsú ablak között. Másik hosszoldali homlokzatán négy hasonló ablak. Kis boltíókos előtérből nyílnak a boltozatos helyiségek.

A főút mentén a Rákóczi út 8 szám alatt áll a Kámánházi romos kúria (M III 7171 klasszicista, 1810 körül). Földszintes L alakú, copfstílusú épület. Sávozott hattengelyes homlokzata közepén enyhe rizalit, amelyen faltükröben két, egyenes záródású ablak tábladíszel.

Az L-alaprajz udvari frontján, a hosszépületrész előtt hatoszlopos, mellvédés tornác, sarkain féloszloppal, széleken félköríves árkádívek. Hátsó frontján a pincegádort levélrózsákkal díszített vas szárnyas ajtó látható. A kőkeretes ablakai, udvari oszlopos tornáca és a bejárati nagykapu oszlopfői renoválásra szorulnak.

A patakpart közelében szerényen húzódó **házsor** (Mikszáth Kálmán u. 4-60.) a beépítés egyenletes ritmusával, épületeinek egymáshoz illeszkedő tömegével, formájával (kivéve egy-két eltérő házat) szép, értékes faluképet mutat

Amennyiben műszaki állapotuk lehetővé teszi, az épületek formája megtartása javasolt. Átalakítás vagy új beépítés esetén a kialakult beépítési mód, építési vonal meghatározza az épületek elhelyezését, tömegformálását, a beépítettségi és magassági mutatót. Elvárás, hogy anyaghasználat szempontjából is (alapvetően falazott szerkezet, lehetőleg cserépfedésű tető) illeszkedjenek a meglévőkhöz.

A Kossuth Lajos utca 43 szám alatt, két hatalmas gesztenyefa őrzi a hajlított házas porta bejáratát.

A kerek kút felépítménye őrzi eredeti formáját, mint a tornác falazott oszlopai és mellvédje.

A település kapujában, a Rádi út és a Határszilfa utca sarkán (411/1. hrsz.) álló évszázados **szilfacsonk és kőkereszt** (2505) különleges hangulatával invitálja a látogatót a természeti környezet megismerésére.

Kertész-, kertépítész- és farestaurátor szakemberek bevonásával a fa-csonk rendbetételét (a tövéből induló friss akácfa-hajtások eltávolítása, a faanyag konzerválása) illetve további ápolását, a környezeti hatásoktól való védelmét (lehetőség szerint a közeli beton villanyoszlop áthelyezése is) javasoljuk.

A kőkereszt karbantartását és a művirágok mellőzését, valamint a közvetlen közelében álló beton villanyoszlop áthelyezését javasoljuk.

A Rákóczi út 34 szám alatti, 212 hrsz-ú telken lévő, volt "Hangya Szövetkezet" épülete helytörténeti szempontból érdemel figyelmet.

A **Posta** épülete szép tömegarányokkal bíró ház lehetőség szerinti megtartását, valamint helyi védeltség alá helyezését javasoljuk.

Árpád u. 16.hrsz. 281.

Díszes utcai homlokzatú, vakolt, mellvédés **tornácos parasztház**, viszonylag jó állapotban. Udvarán kerekes kút működik.

**Vályogtéglából épült
kis parasztház,**
Batthyány u. 8.
hrs. 123

Utcai homlokzatán
deszkázott oromfallal
és két, közvetlenül
egymás melletti, kis
négyzetes ablakkal.
Menthetetlenül
elhanyagolt állapotú,
jelenleg lakatlan.

Az épület, talán a falu
legrégebbi
parasztháza.

Az egyhajós, íves szentélyzáródású, középtornyos copf
kápolna 1820. évben épült.

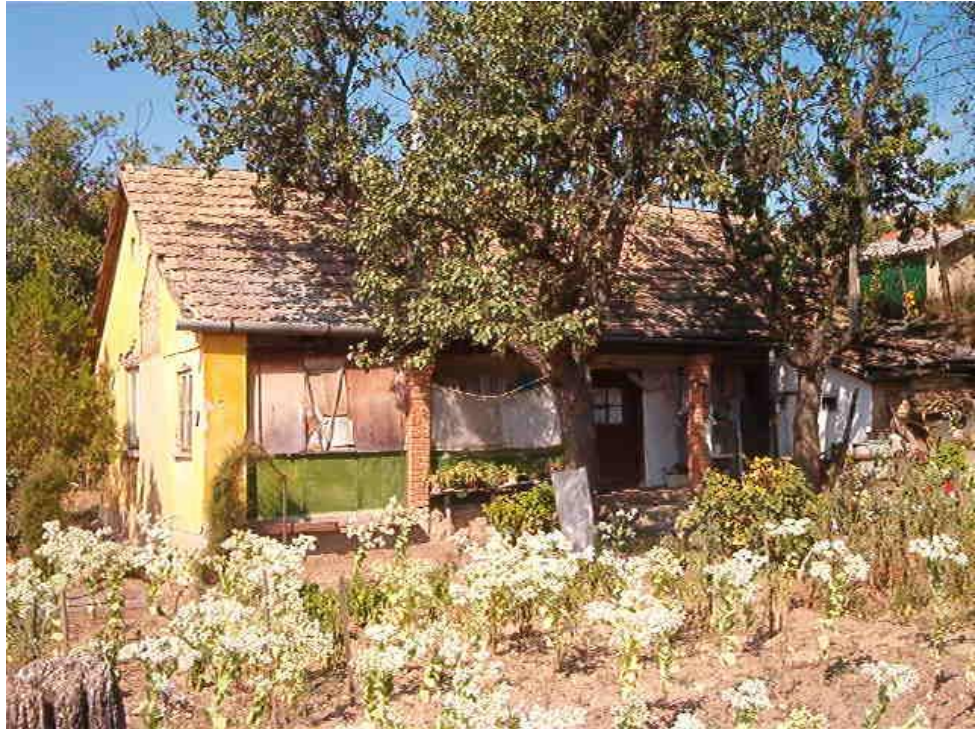
Téglaházi Szt. Mária Magdolna kápolna

Penc község északi részén a Nézsei
gazdáknak is voltak szőlői. A Nézsei bíró
kétszáz évvel ezelőtt, egy nagy jégeső
alkalmával fogadalmat tett, ha szőlőjét nem
veri el a jég, annak emlékére kápolnát épített.
Fogadalmát megtartotta.

Szőlőspince

A Rumanyi dombon egykor egymás mögött kimélyített pincesorok kb. száznegyven pincéből állt. Néhány megmaradt felépítménye közül a legszebb látható a fényképen Rumanyi utca 13.
Hrsz: 605

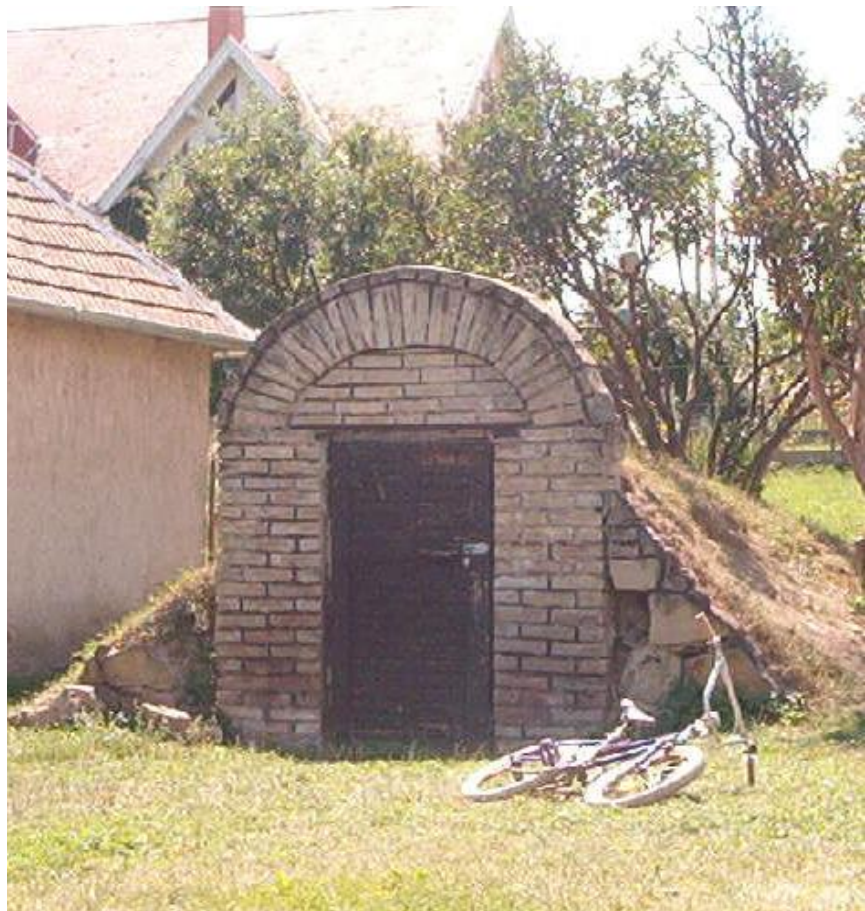

Érdekessége a lovagfedésű cserépteteje. Megtartása, rendbehozatala után a remélt, nagyobb idegenforgalom magvalósulása esetén érdekes színpont lehet itt elsősorban a turisták számára borkóstoló kialakítása mellett.

Pincegádor

A Hunyadi utca 13 szám alatti, 63. hrsz-ú építési telken földkupac előtt téglából és kőből falazott, íves falkoronájú picelejáró-falat láthatunk, amely mögött illetve alatt feltehetően boltozott pincelejáró illetve pince van. Építési ideje bizonytalan.

Beavatkozás esetén, vagy amennyiben az anyagiak és a tulajdonos a nélkül is engedi, érdemes régészeti helyszíni kutatás és szakvélemény alapján funkcióját és szerkezetét helyreállítani. Kisebb méretű földön termelő szőlősgazdának jó példa egy hagyományos borospince bejáratához.

Tornácos, meszelt parasztház

Menyecskehegyi utca 10

Hrsz: 285

Utcai homlokzatán a jelenleg meglévő egy ablak két ablakra történő visszaállítása és az épület igényes helyreállítása hosszú időre szép irányt adna falu arculatának mikénti megőrzéséhez.

Téglaburkolatú tornácos parasztház

Mikszáth Kálmán utca 34

Hrsz: 179

Utcai homlokzatán (háromtengelyes) és tornácoszlopain téglával burkolt parasztház. Műszaki állapota megfelelő. Az utcai homlokzaton a tornác nyílása fölötti vb. áthidalónak a meglévővel, azonos téglával való burkolása, a bántó látványt nyújtó gépészeti vezeték más nyomvonalon (esetleg falban) való vezetése valamint a drótkerítés és fémkapuk lécz- illetve deszkakerítésre és kapukra való cserélése megállásra készítené a szép házat kereső turistákat, építtetőket.

A Menyecskehegy oldalában egyedül álló épület (hrsz. 0157/5.Evva-villa) jelenleg is nyaraló. Főhomlokzatának oromfala teljes felületén üvegezett; az épület további érdekessége a körbefutó széles vízcsendesítő. Műszaki állapota megfelelő.

Jelen formájában megőrzendő az épület — nemcsak építészeti értéke, hanem az egykori tulajdonos, Evva Lajos volt Népszínház igazgató személye miatt is védendő! A közvetlen környékét új házakkal beépíteni nem kívánatos!

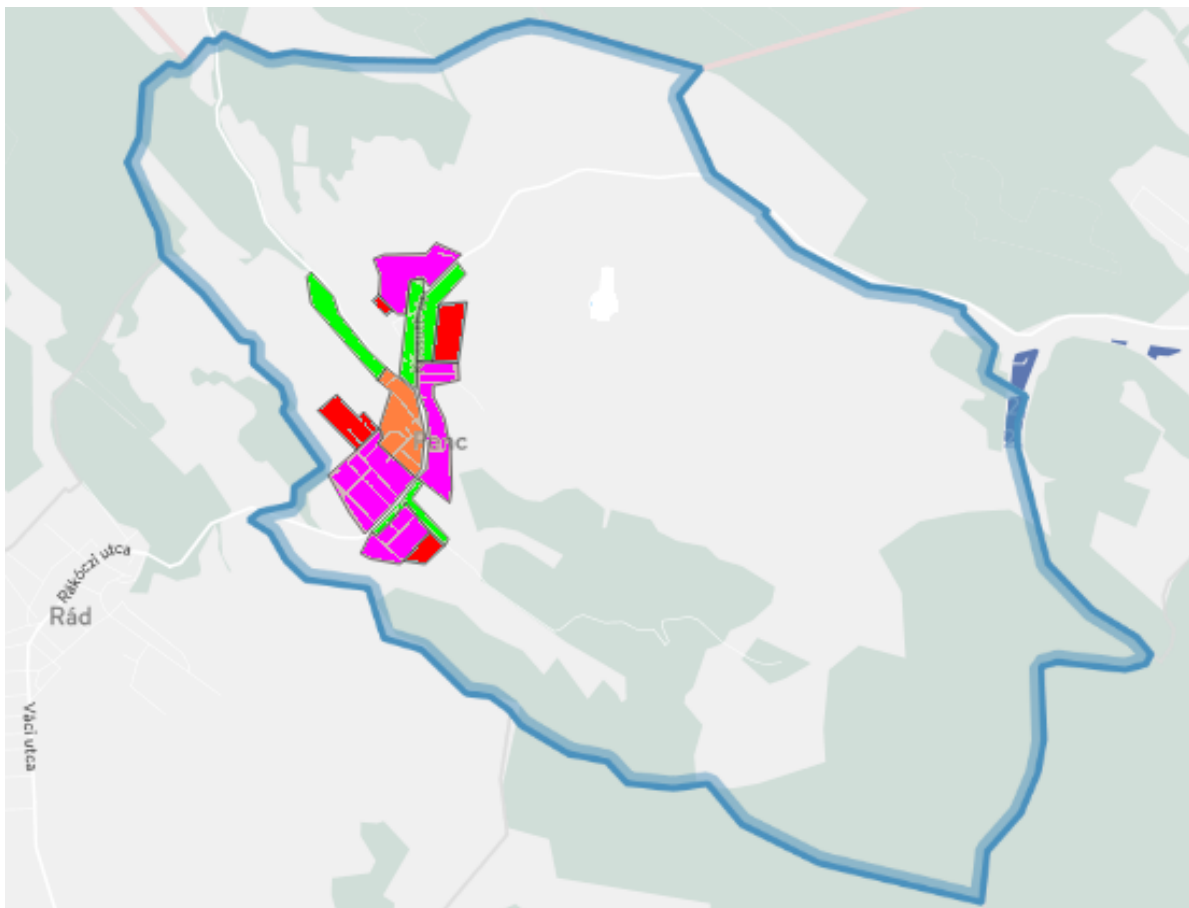

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

4

Eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával.

Mint legtöbb magyar faluban, úgy Pencen sem lehet tisztán egyféle képi megjelenést mutató településrészeket lehatárolni. Az elmúlt száz esztendő alatt a fejlődés, az építkezések a társadalmi-gazdasági különbségek szerint egyre többszínűek lettek, s elhelyezkedésük vegyessé tette az korábban egyértelmű sajátosságokkal kialakult településrészeket. A szőlőültetvények prэшázai szükséglakásokká emelkedtek, a kastélyok többlakásos bérlakássá változtak, kertjeiket felparcellázták, a templomok magassága már nem uralja a faluképet, a régi birtokközpont, majd tsz. központ kiüresedett, vagy kisvállalkozásokra felosztott, leválasztott, megtoldott épülethalmazzá vált. Az mai területhasználatot tudomásul véve, a történelmi ismereteket, a múlt még látható jeleit felhasználva osztottuk fel a falu területét olyan részekre, melyekben felfedezhető és erősíthető több-kevesebb egységes településkép.

Történelmi településszerkezetű terület

Egyutcás faluképet őrző terület

Átalakuló településrész

Új beépítésű területek

Beépítésre nem szánt településrész színezetlen

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSSZERKEZETŰ TERÜLET

Penc legrégebbi beépítésű, madártávlatból szilvamag alakú területe, zezugos keskeny utcáival őrzi a történeti településszerkezetet. Egyedül a templomhoz és a mögötte volt temetőhöz vezető Petőfi utca egyenes, mutatva a célhoz vezető legrövidebb járást. Ezen a területen új épületet építeni, meglévőt felújítani, bővíteni a legnehezebb, legkényesebb feladat, mind az építetőnek, mind a tervezőnek. A keskeny utcák, a jelentős terepszintkülönbség, a kisméretű telkek, a terület beszorítottsága a patak, az országút, a templom és a Balogh-kúria határai közé egyedi elbírálást (településképi véleményezés) tesz szükségessé.

Nagy kihívás a települési főépítésznek is, hogy az építési szándékkal hozzá fordulókat a szakmai konzultációk alkalmával az egyes ingatlanok tekintetében milyen irányba terelje, annak érdekében, hogy ezekben az utcákban is a XXI. század komfortigényeit kielégítő, ugyanakkor megjelenésében, de legalább egyes épületrészeiben mutasson hasonlóságot és idézze meg a történelmi időkben épült építmények arculatát, szép részleteit. Hál' istennek ezekből Pencen még rengeteg található.

Ugyanezen a területen áll a 18. század közepén épült Balogh kúria, melyet eredetileg zsúppal fedték. Később a tulajdonosváltások következtében többször átalakították, bővítették. Már csak az oromfalakon látható padlásablakok eredetiek.

Jelenlegi építészeti arculata a 20. század elejének stílusjegyeit hordozza. Műszaki állapota helyreállítást igényel; az épület használaton kívül van

A Petőfi Sándor utca páros oldalán zárja a történelmi településszerkezetű településrészt az Evangélikus templom és a mögötte elterülő felhagyott temető.

A történelmi településszerkezetű területi építészeti örökségvédelemre ajánlott településrészként szükséges fejleszteni.

EGYUTCÁS FALUKÉPET ŐRZŐ TERÜLET

Ezeken a területeken a történelmileg kialakult oldalhatáron álló beépítést javasoljuk továbbra is alkalmazni az utcára merőleges tetőgerincű, a szomszédos meglévő épületekhez hasonló tetőhajlásszögű fedéssel. Ez jellemzően 35-40 fok közötti hajlásszög.

E

területek többnyire a falun áthaladó országutakra néznek és tetőgerincük kelet-nyugati tájolásúak. Az ilyen formájú tető építése esetén a déli tetőfelületre telepített napelemek a leghatékonyabban tudnak energiát termelni, jól kihasználható tetőtér alakul ki, s az sem közömbös, hogy ezzel a tetővel vetít a legkisebb árnyékot mind a szomszéd, mind a saját telkére. A falukép megőrzését segíti, ha a lakóépület oromzattal fordul az utca felé, és nem kontyolt tetővel. Ez lehet meszelt vagy faburkolattal ellátott, attól függően, hogy az utcában melyik nyújt kedvezőbb látványt. Utcával párhuzamos gerincű utcai szárny építése csak ott nyújt kedvező látványt, ahol a szomszédos, még messze nem bontásra érett épületeket ilyen

tetővel zárták le. Hátsó keresztzárny építése általában megengedhető, ha elég széles az építési telek, de csak olyan mértékben, hogy ne akadályozza a hátsó telekrész megközelítését. Az egyutcás faluképet őrző Penci telkek általában nagyméretű kerttel lettek parcellázva. Ezek műveléséhez elengedhetetlen keléke a szerszámok, kisgépek tárolására szolgáló mellékrendeltetésű épület. Telepítését már a lakóépület tervezésével egy időben, azzal összhangban célszerű elvégezni. Az előrelátó gazda ugyanígy gondolkodik a végleges kerítés és azon elhelyezendő kapuk helyéről, anyagáról. A tömör, átláthatatlan utcai kerítés kerülendő, hiszen a rendezett, virágos előkert a falut is szépíti. Az ajánlott formák, anyagok, színek alól természetesen lehet kivételt tenni a főépítész indokolt javaslata alapján.

ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Penc több településrésze is átalakulóban van. Ezek karakterére a sokszínűség jellemző. Az egykori, az országút mellé települt nemesi kúriák, az eltűnt pincesor, a falu közepén és az országút elágazásánál kialakult üzleti negyed mellett megtalálhatjuk itt az utóbbi 50 évben beépített saktábla-parcellákat is. A telkek beépítési módjára az oldalhatáron álló beépítés a jellemző, azonban akad szabadon állóan elhelyezett épület is.

A lélekszám növekedése, a falusias életforma visszahúzódása szükségessé tette a telkek

felosztását a leszámazottak lakásépítését szolgálendő. Ez a folyamat ma is tart, így az átalakuló településrészek beépítési sűrűsége növekszik, teret adva a fejlesztésnek a termőföld beépítése nélkül. Az új lakóházak építői kihasználják a tetőtér beépíthetőségét. A fő tetőgerinc az utcára merőleges a bejárat fölött elötetőt képező felépítménnyel, vagy L alakú, a hajlásszög közelít a

45 fokhoz.

A kertés házak elengedhetetlen feltétele a megfelelő méretű tároló, mely mind a gépkocsik, mind a kerti szerszámok eszközök elhelyezésére szolgál. Jelentős terepszint változás esetén jellemző a tároló pinceszinten történő elhelyezése. A terület időben is vegyes beépítése a kerítések megjelenését is változatossá teszi. A fából készült, áttört, friss hangulatú utcai kerítések mai technológiával épített

változatai szép példáit szívesen követik az utcában még kerítetlen új házak építői. Az oldal-, és hátsó kerítések nyitottságukkal a jószomszédi kapcsolatokra utalnak, ugyanakkor a levegős, napfényes kertből élvezhetővé teszi a Pencet körbe ölelő dombok látványát. A hagyományos tornác élményét fedett terasz kialakításával idézik meg és teszik az építők kellemessé és hasznossá.

ÚJ BEÉPÍTÉSŰ TERÜLETEK

Penc Önkormányzatának Képviselőtestülete 2004. évben több területet is kijelölt új beépítésre, azonban ezek közül csak két terület beépítése kezdődött meg. A Bok hegyen és a Rumanyi dombon (lásd a térképen piros színnel jelölt területeket). A telkek beépítési módjára a szabadon álló a jellemző. Az épület elhelyezésével az építők törekednek a napsütötte udvarok kialakítására, fedett teraszokkal idézve a tornácok rendeltetését.

A falusias „Penci” településképet ezeken a területeken nem az épületek tömegének, hanem részleteinek-, ablakok formájának-, a burkolat anyagának-, a homlokzat színezésének illeszkedő kiválasztásával, a teraszok a kertek-, a kerítések ízléses kialakításával kívánatos megteremteni.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TELEPÜLÉS RÉSZ

Penc beépítésre nem szánt területén fekszik a Rumany és a Sima hegy közötti völgyben a valamikori püspöki birtok birtokközpontja istálló, magtár és gazdatiszti épületei a Mária-Magdolna kápolnával.

Jellegzetes tájképet ad Barina puszta, a Kozmikus Geodéziai Observatórium a közeli kilátóval, a Menyecskehegy a hozzáfűződő legendával, s az „újkori” szőlőtelepítés a Dunajka dűlőben présházzal, pincével, lakóházzal.

Ezeken a területeken kialakult tájhasználat szervesen kapcsolódik a település múltjához, szerepe van a falubeliek identitásának kialakulásában, melynek erősítése az Önkormányzat kifejezett célja. A TAK ajánlások fejezetében e területeket a dűlőnevekkel jelölve szükségesnek tartjuk a településképet meghatározó területként taglalni.

AJÁNLÁSOK

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSSZERKEZETŰ TERÜLET

5a

A településkép minőségére vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

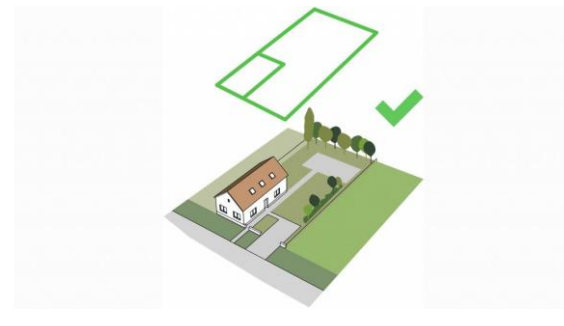
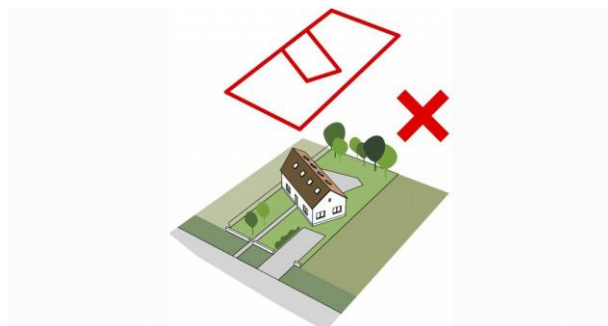
Arra a kérdésre, hogy mitől szép egy településrész képe, nem lehet tömönnyel válaszolni. Abban egyetértünk, hogy a szépség szubjektív. Van, akinek azért szép, mert itt született, van, akinek azért, mert nem rég költözött ide, s megvalósította álmait. Ebben a fejezetben nem szeretnénk határozottan állást foglalni arról, hogy milyen épület való ide. Csupán azokat a lehetőségeket kívánjuk bemutatni, melyek megismerésével elkerülhetjük a telepítés, épületmagasság, tetőforma, anyaghasználat, tároló és kerítésépítés legáltalánosabb hibáit.

A lehatárolt terület a település központi magja, nagyrészt az ún. zselléreltek területe külön részletes vizsgálatot igényel az egykori telekszerkezet és az egyéb, ma már „első ránézésre” nem kideríthető történeti jellemzők, tulajdonviszonyok, stb. megállapítására. A részletes vizsgálat alapján megállapított és majdan életbe lépő új helyi rendelet hatályba lépéséig a területen célszerű változtatási tilalmat elrendelni.

TELEPÍTÉS

A történeti településszerkezetű területen a családi lakóházak többsége az észak-nyugati telekhatárra lett telepítve utcára merőleges nyeregtetővel. A közösségi rendeltetésű épületek (templom, kúria, posta, kultúrház) szabadonálló elhelyezésűek, tetőformájuk változatos.

A szűk utcák, kisméretű telkek mérete, hangulatos házak tömegének megőrzése csak úgy lehetséges, hogy adott esetben az utcafrontra telepített, bontásra érett zsellérház tömegét mellékrendeltetésű épületként építjük újjá, s a főépület szorosan mögéje kerül ugyancsak oldalhatáron álló telepítéssel. Elfogadható az is, ha a zsellérház helyén annak formáját idéző növénytámasz épül pihenő-, vagy tároló tér árnyékolására.

MAGASSÁG

Penc történeti településszerkezetű részén az épületek magassága az építés idejétől függően jelentősen eltér egymástól. Az utóbbi ötven évben épült lakóépületek magasabbak az előző 150 évben épülteknél. A környezetétől kiugróan magasabb házak, bár formájuk, színezésük, anyaghasználatuk önmagában kellemes látványt nyújt, az utca, a településrész képét mégis rombolja, ezért nem ajánljuk.

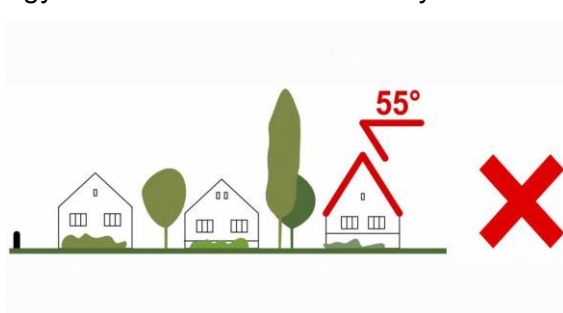

Ha a telek és beépítési mértékének határa nem teszi lehetővé a hasznos lakóterület földszinten történő elhelyezését, akkor ajánljuk a hiányzó szintterület padlástéri kialakítását az előírt magassági határon belül.

A bontásra érett födémű, tetőzetű épület arculatát az eredeti homlokzati tagozatok méretének, színezésének megtartásával, az építető monogramját, az építés évét őrző téglá visszaépítésével átmenthetjük az utánunk érkező nemzedék számára.

TETŐHAJLÁSSZÖG

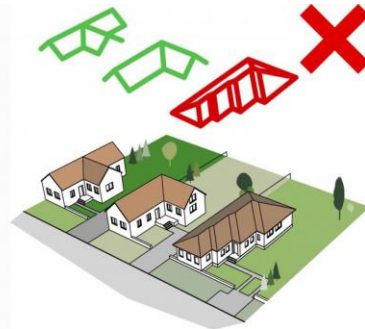
Ezen a területen a történelmileg kialakult oldalhatáron álló beépítésű, az utcára merőleges tetőgerincű, épületekhez hasonló tetőhajlásszögű cserépfedést ajánljuk. Jellemzően a 35-40 fokos hajlásszögű tetők illeszkednek ebbe a körzetbe. A néhány éve oly divatossá vált mediterrán vagy alpesi tetőforma egyáltalán nem illik ebbe a környezetbe.

TETŐFORMA

A lakóházak tetőformája is sok esetben megváltozott az elmúlt évtizedekben, de még ma is több a hagyományos egyszerű nyeregtető. Az új házak építésénél, a meglévő házak felújításánál elvárjuk, hogy a szomszédos házak tetőformájához igazodjon az épített. Az ugyanis nem szépíti a faluképet, ha két sátoztető ház közé új nyeregtető ház kerül, csak azért, hogy eleget tegyen az utcára vonatkozó településképi követelménynek.

Ha az építéssel érintett telek körül már kialakult egy nyeregtető házakkal álló utcakép, akkor oda ne tördelt, sátoztető formájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló egyszerű nyeregtetővel fedett ház.

ANYAGHASZNÁLAT, SZINEZÉS

Penc történeti szerkezetű településrészén ma sem használnak feltűnően élénk színeket a házak, kerítések festésére, a tetők fedésére. Leggyakoribb és a legszebb is a fehérre meszelt (festett) fal. A településképet nem rontja a színvilág változatossága, de fontos, hogy a különböző árnyalatok a meleg színek skálájában maradjon, s azok közül is a pasztell változatok használatát szorgalmazzuk. Ugyanezt valljuk a kerítések és tetőfedések színezése tekintetében is, habár e felületek látványa nem oly feltűnő, mint az épületeké.

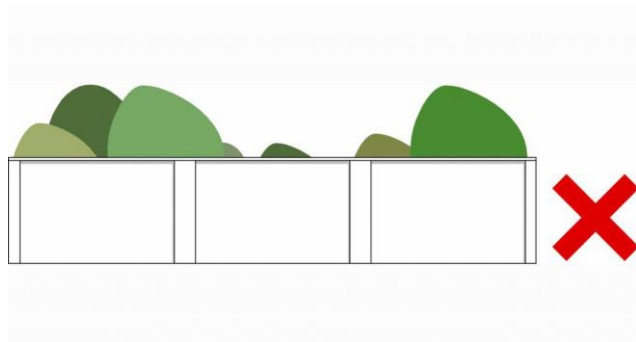
A természetes anyagból (kő, fa, cserép) készülő építmények felülete akkor a legszebb, ha megtartja természetes színét, s csupán tartósságát növelő szintelen kezelést kap.

KERÍTÉSEK

Téved, aki azt hiszi, hogy a kerítés arra való, hogy megvédje a tulajdonost az ellenségtől, a tolvajtól. A kerítés legfeljebb jelzi az idegennek, hogy a magánterület és a közterület határa hol van. Az átláthatóság nem csak azért elvárás, mert a tömör kerítés beavatkozást jelent a természetes környezetbe, hanem a XXI század Pencén lakók is nap, mint napos gépjármű használatát teszi balesetmentessé azáltal, hogy a telekről, garázból való tolatásnál kilátást biztosít. Ezen indokokkal egyenértékűnek tartjuk azt is, hogy minden tömör kerítéstől szebb egy átlátható léckerítés, vagy faágakból fonott kerítés. Hál' istennek ma már az ilyen kerítés nem a szegénység jele.

A kőből, fából, vakolt elemekből készült kerítés ebben a régi településszerkezetet őrző településrészben is szép, ha a tartóoszlopok közötti fém (kovácsoltvas) rács feketére van festve. A vakolt felület színe se legyen túl élénk, igazodjon az épület színéhez.

A természethez legközelebb áll, ezért **a legszebb** az a drótfonattal csupán a telekhatárt jelző kerítés mely csak újkorában látható, feketére festve és a zöld sövény kihajtása után eltűnik szemünk elől.

TORNÁCOK

A falusias településkép jellegzetes része az oldalsó tornácos parasztház, melyből Pencen sok szép példát találhatunk. Ezek jól használható átmenetet képeznek a belső és külső terek között. Fedésük tartóoszlopai anyaga igen változatos, láthatunk fából, kőből, téglából készítettet is. Leggyakoribb a ház falzatával azonos anyagból, azonos felületképzéssel készült tornácoszlop.

Előfordult, hogy a tornácot befalzták a szaporodó családtagok elhelyezése céljából. Ezt a jövőben nem javasoljuk. A tornácok utca felőli nyílása maradjon nyitott, ha nem is használják, legfeljebb korláttal vagy faráccsal jelezve a bejárat megváltozását. A tornác, mint épületelem az új beépítésű településrészeken is példamutatóan gyakori.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Szép példája a tervezési és kivitelezési tevékenységnek az Ófalu szelleméhez nem csak tömegében, hanem anyaghasználatában is illeszkedő, a Batthyány utca 107 hrsz-ú, patakparti teleknek lakóépülettel történt beépítése. A természetes anyagok színhatását a fehér vakolat emeli ki, teszi szerethetővé látványát.

RÉSZLETEK

A Batthyány utca 10 szám alatti, 121 hrsz-ú, saroktelken épült, két utcai homlokzattal rendelkező parasztház érdekessége azon túl, hogy L-alakú alaprajzon épült tömegformája tornácot zár magába, a tornác bejáratát és a fa ablakot is a homlokzat síkjából kismértékben kiálló előtetővel védi a csapó esőtől. A fontos funkciót ellátó épületrész pozitív hatással van a homlokzat és az utcakép látványára.

A Batthyány utca 8 szám alatti, 125 hrsz-ú, saroktelken épült, cca. kétszáz éves, menthetetlen vályog lakóház homlokzat része már csak, mint kép nyújt példát a jövőben e településrészen építkezők számára a formát, a színezést a tető fedését és hajlásszögét, az oromfal burkolásának anyagát illetően.

KERTEK

A kertekben itt-ott látható kerek kutat akkor is érdemes megőrizni, ha rendeltetését már nem tölti be. Látványa üdítő és értéknövelő képet ad a falunak és a teleknek is. Aki látja, tudja, hogy a tulajdonos értékes ember, mert a szép képet, látványt, mint értéket szereti. Az a tulajdonos, aki okos is, mai technikával a kút vizét felhasználja a dísz-, vagy konyhakert öntözésére, a felépítmény változatlan formában megtartása mellett.

AJTÓK, ABLAKOK

beépítését, melynek a magassága nagyobb, mint a szélessége.

A településrész történelmi múltjához igazodó szép ajtó, ablakot nem sokat láthatunk az új vagy felújított házakon.

A kialakult környezethez illeszkedő, nem kirívó, de mégis korszerű, modern épületet bemutatjuk az elmúlt évek építkezéseiből, hogy jó példaként álljon az építkezni vágyók szeme előtt:

Javasoljuk a hatályos előírásnak megfelelően a továbbiakban is az úgynevezett álló ablakok

Az ablak a ház szeme, ahogyan a régiek mondták. A műszaki modernizáció nem ellentétes a nyílászáró formai értékének megőrzésével. A ház teljes megjelenéséhez illeszkedő, mives kialakítású ablak visszatükrözi a lakók szépérzékét is.

A tervezett árnyékoló szerkezetek beépítése során törekedjük arra, hogy az utólagos redőnyök, zsaluk ne rontsák el az eredeti szerkezet esztétikus megjelenését. Minden esetben gondoljunk a célszerűség mellett a formai kialakításra is, az utólagos redőnytokok rejtett kivitelben készüljenek.

A nyílászárók színezésénél használjunk hagyományosan visszafogott színeket, kerüljük a harsogó, rikító élénk szín használatot. A nyílások keretezésénél is kövessük a hagyományokat, egyszerű vakolat keret alkalmazzunk, ne átlagozatokat, stukkókat. Ezeknek a kiemelő tagozatoknak mindig világos színt adjunk.

UTCÁK, TEREK, KÖZPARKOK, KÖZTEREK

Pencre jellemzőek a dús növényzettel tarkított utcaképek. A legtöbb helyen az árnyat adó utcafásítás mellett, virágos előkertek, útszegélyek teszik otthonossá az adott településrészt. Ahol az utcaszerkezet, vagy a szabályozási szélesség ezt nem teszi lehetővé, a kedvező településkép kialakítása is indokolhatja az utcaszerkezet, illetve a keresztmetszeti méret megváltoztatását.

A vízfolyások szelvényeinek jó karban tartása, a lefolyást akadályozó, feleslegesen késleltető akadályok eltávolítása Pecen is elsődleges feladat, a lakóházak elöntésének elkerülése érdekében. A településkép arculata szempontjából ugyanilyen fontos a **patak menti területek**, mint zöld felületek gondozása (fűnyírás, sövény-, fametszés, virágültetés, stb.).

Legfontosabb, hogy a közterület a rendeltetésének megfelelően gondozott legyen, akár gyalogos, akár gépjármű közlekedésére, ünnepség tartására, csapadékvíz elvezetésére szolgáljon.

A Főtér a két világháborúban elesett hősöknek és a holokauszt áldozatainak állít emlékoszlopot. Itt lobog Penc címeres zászlója. Díszburkolata hétköznapokon a Postára, az étterembe érkezőknek biztosít parkolóhelyet, ide érve a mozgásukban korlátozott személyeket is. Az emlékmű közvetlen környezetét a járműforgalommal érintett burkolattól virágágyak választják el.

Azok az utcák, terek a legszebbek,
amelyek tele vannak virággal és ....

... a facsemetéket a ház
építésének megkezdésekor
elültetik.

A Baloghy-Haltenberger kúria (volt Kisiskola) kertjét (hrs. 195/8.) növényállományára tekintettel helyi jelentőségű természeti értéként javasoljuk kezelni és nyilvántartani. Fejlesztése, karbantartása mind a növények, mind a kerti építményeik tekintetében kertépítészeti terv- és az Önkormányzat Képviselő-testülete általa meghatalmazott tervtanács véleményezése alapján tanácsos.

A Főtértől alig ötven méterre található ez a tábla a Kultúrház falán. A falu lakói ma is emlegetik a szabadságharc költőjének látogatásairól szóló történeteket.

Az emlék megőrzésének a település arculatát is emelő jó példája a közterületen elhelyezett ízléses tábla.

AJÁNLÁSOK –

EGYUTCÁS FALUKÉPET ŐRZŐ TERÜLETEK 5b

A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

Az egyutcás faluképet őrző területek természetesen az országút mentén fekszenek. A 4. fejezetben látható térképen zöld színnel jelöltük ezeket a területeket. Településképi szempontból legszebben és legkevésbé érintett módon a Keszeg felé vezető országút egyoldalas beépítése őrzi ezt a faluképet. A többi területen a jellegzetes szalagos beépítés már csak hézagosan fedezhető fel. Ennek ellenére, amióta főépítész működik a faluban, az új lakóházak követik a hagyományos beépítés jellegét. Ezt a tendenciát erősíti e kézikönyv alapján hatályba lépett településképi rendelet.

TELEPÍTÉS, MAGASSÁG, TETŐHAJLÁSSZÖG, TETŐFORMA, ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEZÉS

Az új épületek telken történő elhelyezése, az épületek magasságának megtervezése, a tetőforma, tetőhajlásszög kialakítása, az építkezéshez felhasznált anyagok megválasztása, színezése tekintetében azonosak az elvárások a történeti településrész ajánlásaival. A Mikszáth Kálmán utcában nem kérdés, hogy hová javasolt az új lakóház elhelyezése, hiszen a meglévő házsor egyértelműen vezeti a tervező kezét:

A Csővárra vezető Kossuth Lajos út lakóházai nagy része az elmúlt 40-50 évben átépültek. A bontásra érett házak azonban még követendő mintát mutatnak az új lakóház, a nyári konyha és tároló valamint a tereptöréssel érintett telkeken a pince elhelyezésére akkor is, ha a szomszédos épületek már és még nem ebben a stílusban épültek:

A felújítás is történhet a tornác és az utcáfronton elhelyezett két állóablak megőrzésével, az ormfalon a két padlásszellőző kialakításával. A faoszlopos tornác, a homlokzat, a tetőfedés színválasztása példamutatóan illeszkedik az egyutcás faluképet őrző terület arculatához.

KERTEK

A természetes terepváltozás a kertészeti elemek (szegély, tereplépcső, futónövény, korlát, kerti pad, stb.) egyszerű alkalmazásával esztétikusan követhető.

A megőrzött, karbantartott kerek kút szép, múltat idéző része az előkertnek.

A fekete fémpálcás kerítés előnye, hogy szinte teljes átláthatóságot, szellőzést biztosít a kertek között.

AJTÓK, ABLAKOK

Az egyutcás faluképet őrző házak megjelenését a településkarakter hangulatát nagyban befolyásolják a nyílászárók. Az épület zárt tömegét az ajtók, ablakok nyitják meg a külvilág felé.

A népi építészet házain fából készült osztott, álló arányú ablakokat, ajtókat használtak, barnára vagy zöldre festve.

A módosabb emberek épületeit faragott díszítéssel látták el. Az oromzaton megjelenő padlásszellőző nyílás ezeknek az épületeknek elmaradhatatlan része.

A hagyományos nyíláskialakítás ezen a településrészen is megfigyelhető: Kétszárnyú, jellegzetesen két vagy háromszatúak.

UTCÁK, TEREK, KÖZPARKOK, KÖZTEREK

Az aszfaltfolyó mólói mögött az évszázados házsor képe segít elképzelni, hogyan hajtottak ki valamikor az egykét lóerős szekerek az országútra, amikor a földet művelni-, vagy a terményt, állatot eladni indultak a gazdák a Váci vásárra hajnalban. A lóerők számának növekedése visszafordíthatatlan, de az épületsor látványa továbbra is meghatározza a falu sokak által kedvelt arculatát. Megőrzése, virágos előkertekkel felöltöztetése

egyre ritkább értéke a magyar falunak.

A Mulató utca északi oldalán épült házak is őrzik az egyutcás faluképet. Amikor ezek a házak épültek, már nem volt szükség a padlástér kihasználására a termény tárolása végett, ezért a tetőt az épület rövidebb oldalán lekontyolták, s a gerinc az utcával párhuzamos volt. Ez a forma is egységessé és jellegzetessé teszi az utca arculatát.

AJÁNLÁSOK

ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZEK5c

A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

A területi lehatárolást bemutató fejezetben jól érzékelhető, a térképen látható, hogy az átalakuló településrészek története, domborzata, mai és múltbeli rendeltetése igen eltérőek egymástól. Településképi megjelenésük szintén sokféle. A településrészek képeinek jövőbeli alakítását szolgáló ajánlások szintén eltérő követelményeket állít az építők, tervezők, s nem utolsósorban a települési főépítész elé. Az illeszkedés szabályát, a szemlélet formálását a térképen kijelölnél szűkebb területre, utcára, utcarészletre, patakpartra, domboldalra esetleg telektömbre javasoljuk vonatkoztatni egy-egy szakmai konzultáció, településképi véleményt megalapozó szakmai állásfoglalás kialakításakor.

TELEPÍTÉS

A Kispenci utcában jellemző az utcával párhuzamos gerincű sátozott. Ebbe az utcaképbe nem javasoljuk az utcára néző oromfalas épületforma tervezését, építését. A tetőtér beépítését azonban ez esetben is javasoljuk a kertre néző oromfalon nyitott nyílászárókkal. Annak a homlokzatnak a tájolása is kedvezőbb, mint az utcai észak-nyugati homlokzat.

TEREPALAKÍTÁS

A Béke és Szabadság utcákat összekötő, 448 hrsz-ú utcában a szomszédos telkekből leválasztott telken épült új lakóház lépcsőzetes tömege jól igazodik a terepszint változásához. A terasz felett lekontyolt tetőformája, természetes színezése, a nyílászárók alakja, elhelyezése mind-mind példát mutat arra, hogyan lehet a településrész adottságait a környezethez igazodó, természetbe illő épülettel széppé varázsolni.

TETŐFORMA, TETŐHAJLÁSSZÖG, SZINEZÉS, TORNÁCOK, AJTÓK, ABLAKOK,

Az országos védelem alatt álló templomot körülölelő településrészen a 40-50 évvel ezelőtt épült, az akkor kapható építőanyagokból olcsó tívustervek helyszínre adaptálásával épült lakóházak mellett sajnos található az építető gazdagságát feltűnő tömegével, rikító színeivel fitogtató illetlen épület is.

Azonban elvértve épül itt a településrész történelmi hangulatát idéző, emberi léptékű, a műemlékek látványához igazodó, s e tulajdonságai által környezetéhez illeszkedő lakóház is. Ez az épület a tetőforma, a tetőhajlásszög, a színezés, a tornác, az ajtó, az ablakok, a homlokzatképzés, az anyaghasználat, de még a részletek (lásd a két padlásszellőzőt) tekintetében is egyaránt szép példát mutat a Pencen építeni szándékozók számára, hogy milyen megjelenésű épületet építsenek.

KERÍTÉSEK

Az átépülő településrészen a régi házak előtt érdemes megfigyelni a kerítések fa és fémrészeinek

megmunkálását. Ezek mutatják meg az építető ízlését, az által, hogy a ház és a kerítés képe egységes, összehangolt vagy függetlenek egymástól, önálló életet élnek, versenyeznek egymással a megjelenésben, a hivalkodással. Itt csak a jó példákat mutatjuk meg.

A kerítés anyaga kő, téglá és fa. Színezése belesimul a lakóház színébe. A fa elemek sűrű rakását ellensúlyozza az alacsony magassága, mely belátást biztosít a kertbe. A járda és az úttest közötti zöldsáv rendben tartott.

Faluhelyen kell a kerítés, mert különben elkóborol a házőrző. Azonban minden tömör kerítéstől szebb egy átlátható léckerítés, esetleg fűz-, vagy mogyoró vesszőkből font kerítés. Hál' istennek ma már az ilyen kerítés nem a szegénység jele.

Az átláthatóság nem csak azért elvárás, mert a tömör kerítés beavatkozást jelent a természetes környezetbe, a légáramlást akadályozza, árnyékot vet, hanem azért is, mert a kiskertek színpompás virágai feldíszítik az utcákat, a tereket, visszatérésre invitálja a turistákat.

Az átalakuló településrészen a kerítés is élhet önálló életet, s az épülettől függetlenül vagy azzal egy időben átalakulhat. Ha részletekben történik az átépítés, a beton anyagú helyett faanyagú kerítésre az nem árt az utca kép látványának.

KERTEK

A kukoricagóré ezúttal nem csak dísz a kertnek, hanem eredeti rendeltetésének használatára is szolgál. Csöves kukoricáját szárítja benne a gazda.

A Rumanyi borospincék sorából egyiknek a téglából és kőből falazott, íves falkoronájú pince bejáratát felújították. Az ajtó, amely mögött, illetve alatt feltehetően boltozott pincelejáró illetve pince van, mérete, formája, profilja az eredetivel egyező.

RÉSZLETEK

Az utcai homlokzat iker bejáratát védő tető egy családi vállalkozás bejáratát óvja az időjárás rongálásától alig észrevehetően, nemes anyagból, ízléses, jó minőségű kivitelezéssel.

UTCÁK, TEREK, KÖZPARKOK, KÖZKERTEK

Az Evva kastély (ma Általános Iskola) parkja (hrsz. 329/2.), mint helyi természeti örökség, **értékes gyöngyszeme a falu arculatának.** Az átalakuló településrésznek olyan ingatlanán található, mely az országút és a Gombás patak Penci ága között fekszik. Megőrzése, szakszerű nemesítése az Önkormányzat jövőjét alkotó iskolás gyermekek egészséges szabadidős foglalkoztatásának, nevelésének tere, így a falu fontos érdeke.

A tornácos parasztházban működő polgármesteri hivatal szomszéd telkén bontásra érett, menthetetlen parasztház helyén kulturált zöld parkot alakított ki az Önkormányzat. Mérete illeszkedik a falu méretéhez. A fából faragott Szent István szobor méltó helyet kapott itt az államalapítás augusztus 20-i évfordulójának megünnepléséhez.

AJÁNLÁSOK

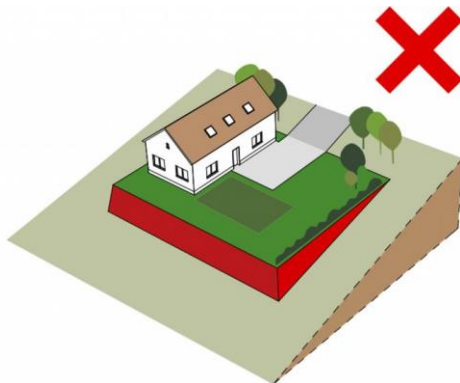
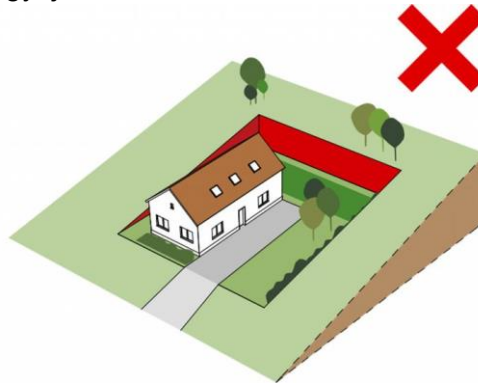
ÚJ BEÉPÍTÉSŰ TERÜLETEK^{5d}

A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

TEREPALAKÍTÁS

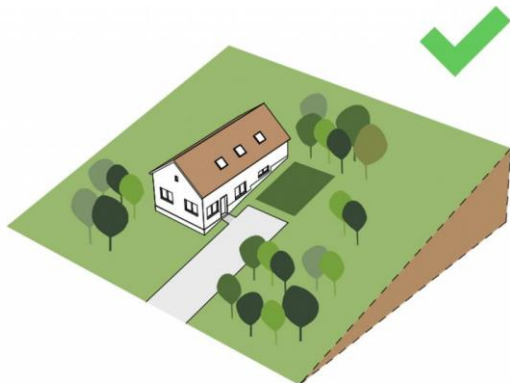
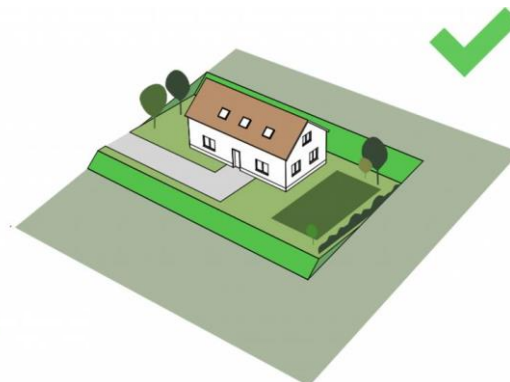
Penc új beépítésre szánt területei enyhébb vagy erősebb mértékben lejtősek a Gombás patak egyik vagy másik Penci ága, mint vízgyűjtő felé. Ezekben a területeken számítani kell a terep rendezésére, alakítására.

Az épület részben terepszint alá süllyesztése nem ajánlatos, hiszen az épület egyik oldalán kialakuló mélyedésben a csapadék összegyűlik, áztatja a házat, a kert nehezen használható.

Hátrányos a ház erőteljes kiemelése is a terepszintből. A környezetéből jelentősen kiemelkedő építmény zavarja a szomszédokat, azt szóvá tehetik, és feltűnésével rontja a településkép összhangját.

Az elengedhetetlen tereprendezeésnél jó megoldás, ha a ház körüli terep egy része bevágással, a másik fele feltöltéssel kerül kialakításra. Gazdaságos is ez a megoldás, mert a kitermelt földet nem kell elszállítani.

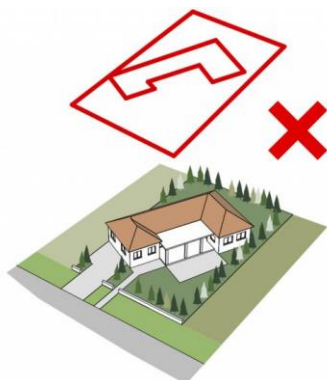

A legjobb megoldás, ha a telek alacsonyabban fekvő részén pincét építünk, ezzel illesztjük az épületet a terep adottságaihoz.

A Jakus Lajos utcában egymással szemben épült két ház nem csak a terepalakítás, hanem a telepítés, az épületmagasság, a tetőforma és hajlásszög tekintetében is követendő példát mutat.

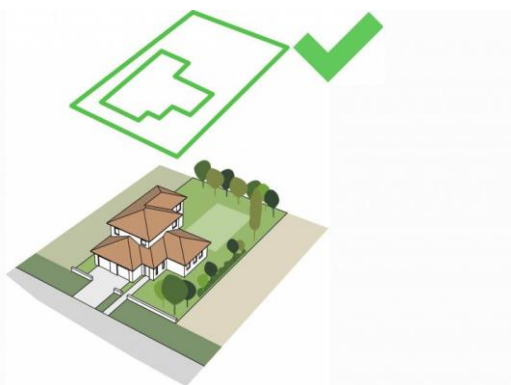

TELEPÍTÉS

Az újonnan parcellázott területeken a lakóházak telepítése szabadonálló, elhelyezése az utcával párhuzamos, illetve merőleges rendszerben ajánlott. Nem fogadható el az épületnek az utca vonalától elforgatott rendszerben telepítése. Ilyen telepítés például a több hektáros birtokközpontban, illetve kastélyparkban megengedett.

Több gyermekes családnak szükséges nagyobb méretű ház is legyen a falu arculatának megfelelően, a telek utcafronti határával párhuzamosan és az utcához közelebb telepítve. Ilyen elhelyezésnél marad a telek hátsó felében egy védett kertrész a család intim összejöveteleinek, szabadidejének eltöltésére, esetleg konyhakert művelésére, háziállat tartására.

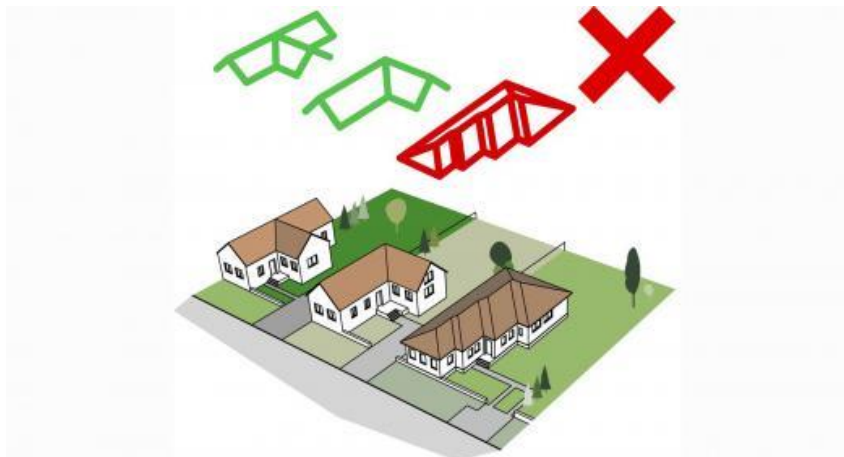
MAGASSÁG, TETŐFORMA

Pencen az új parcellák mérete és a megengedett beépítés aránya lehetővé teszi, hogy a nagyobb családok is elférjenek a földszintes házakban. Ezek magassága nem haladja meg a falusi házak szokásos méretét akkor sem, ha nem alacsony hajlásszögű tetővel zárják le az épületet, hanem egy második ütemben, a család gyarapodása után beépítésre alkalmas tetőformát választanak az építők.

A Bok hegyi új beépítésű településrészen a tetők formája változatos. Új házak tervezésénél ajánlatos a szomszédok érdekeit is figyelembe venni.

Az egyszerű tetőformájú épületek közé ne épüljön többszörösen tördelt formájú tető, s amennyiben már több tördelt tetőformájú ház uralja az utcaképet, úgy oda ne egyszerű nyeregtetős épület kerüljön.

Ennek az elvárásnak van egy gazdasági oldala is, ezért érdemes már a telekvásárlás előtt konzultálni a főépítésszel arról, hogy a kinézett telken milyen megjelenésű ház építhető.

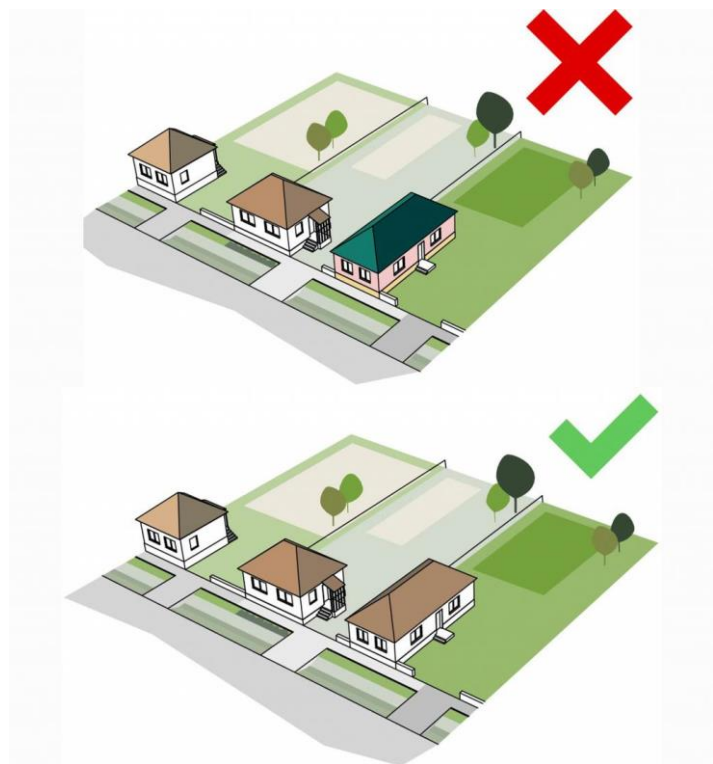
ANYAGHASZNÁLAT, SZINEZÉS, AJTÓK, ABLAKOK

Az új házakat építő fiatal családok szeretik a változatos anyaghasználatot és színezést. Ezzel az általuk lakott településrészt vidámmá, a gyermekeiket jókedvűvé varázsolhatják. Hál' istennek ma már végtelenül nagy a választék az építőanyag-ipar termékei körében. Arra azonban figyelni kell, hogy – az új településképi rendelet hatálybalépése előtt is előírás volt Pencen – a feltűnő színű (rózsaszín) festéket, burkolóanyagot az épület homlokzatára, a

színskála szélén lévő színű (fekete, fehér) anyagot, fémlamezt vagy műanyagot a tetőfedésre ezen a településrészen se használjunk.

Legszebb a fehérre meszelt (festett) fal. A településképet nem rontja a színvilág változatossága, de fontos, hogy a különböző árnyalatok a meleg színek skálájában maradjon, s azok közül is a pasztell változatok használatát szorgalmazzuk.

A természetes anyagból (kő, fa, cserép) készülő építmények felülete akkor a legszebb, ha megtartja természetes színét, s csupán tartósságát növelő szintelen kezelést kap.

KERÍTÉSEK,

Bár Pecen szokatlan, hiszen a falnak nincs kőbányája, de természetes anyaga és színe által hatásosan érdekes és szép arculatot mutat a terméskőből szárazon acélhálóba rakott **támfalkerítés**. A kapu termett formájában hagyott palló burkolata jól illeszkedik a támfal anyagához, s tömörsége ellenére a mélységében eltolt elemek fénytörése következtében az áttörtség érzetét kelti.

A bontott nagyméretű téglá burkolóanyagként használata divatossá vált Pecen is. Alkalmazását nem ellenezzük, hiszen a bontott anyag újrahasznosítása általában fontos környezetvédő alapelv. Ezen túl látványa a hagyományos faluképet erősíti. A téglaoszlopok közötti fémpálcás zárású kerítésmezők eleget tesznek az átláthatóság elvárt követelményeinek. Építése munkaigényes, szépsége vonzó utcaképet ad.

A tömör, vakolt téglá vagy betonkerítés nem tartozik a településképileg ajánlott építmények közé, de a kapu lécburkolatának a hézagokkal azonos méretű kiosztása kedvező látványt nyújt. Egyszerűsége és alacsony költsége hozzájárul az ajánlható megoldások közé emeléséhez.

RÉSZLETEK

A lakóház bejáratának fedése, a fedés befordítása a kert felé néző nappali előtti terasz fölé, az ablakok álló formája, a kerítésoszlopok cseréppel fedése, az oszlopközök fekete fémpálcás lezárása sok szép részlet. Kár, hogy a tető héjazata nem természetes anyagból (cserép) készült.

A kétállású garázs bejáratát helyesebb két önálló kapuval építeni. Statikai modellje egyszerűbb, a vasalásuk karcsúbb szerkezetű és legfőképpen a vakolt falazott oszloppal történő megosztásuk sokkal jobban illeszkedik az lakó utca képébe, mint a dupla széles, műhely vagy egyéb munkahely érzetet keltő kapufelület látványa.

KERTEK, TORNÁCOK

A szabadonálló beépítés előnye, hogy a házunkat minden oldalról a családjunk igényei-, gyermekeink életkora szerint alakított kert veszi körül. Ablakainkból is láthatjuk a kertben játszó gyermekeket. Ne maradjon el a tornácok rendeltetését pótoló fedett terasz építése, lehetőleg fa tartóoszlopokkal. Így illeszkedik a műalkotás a természetes környezet fához, növényeihez.

Az észak-kelet, délnyugati tájolású lakóház bejárata előtt faoszlopos tornác, kert felé néző nappalija előtt fedett terasz köti össze a lakást a kerttel, s teszi emberi léptékével is széppé, természetbe illeszkedővé ezt az otthont. Hozzájárul a faluképhez illeszkedő látványhoz az álló alakok mérete kiosztása.

A tujákat nem szabad szorosan egymás mellé ültetni sem oldalhatár mellett, sem az utcafronton, mert hatása látványában és a természetes szellőzés tekintetében is olyan hatású, mint a beton fal.

UTCÁK, TEREK, KÖZPARKOK, KÖZKERTEK

Az új beépítésű településrészen az új utcákat a faluban élt és alkotott személyek nevével jelölte meg az Önkormányzat Képviselő-testülete, s gondoskodott a település arculatához illeszkedő névtáblák elkészítéséről és kihelyezéséről. A kerítésre szerelt tábla jól érvényesül az egyszerű, falusias háttér előtt, s érzékelteti az itt élő emberek szeretetét a névadók iránt.

AJÁNLÁSOK

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TELEPÜLÉSRÉSZ 5e

A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

Penc beépítésre nem szánt területén megjelenő hullámzó domboldalak a falu tájképének meghatározó karakterét képezik. A beépítetlen területen az erdőterületek, a mezőgazdasági területek valamint a gyepterületek mozaikossága képezi azt a tájképi jelleget, mely a község kiemelkedő értékét jelenti.

Penc Község területén az alábbi táj- és természetvédelmi szempontú kijelölés alatt álló területek találhatóak:

- európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű (Natura 2000) terület, a Nyugat-Cserhát és Naszály elnevezésű, HUDI 20038 jelű kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület;
- az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvényben (OTrT) és a Pest Megye Területrendezési Tervéről szóló 5/2012. (V. 10.) PMK rendeletben (PMTTrT) megjelent országos ökológiai hálózat övezete;
- az OTrT-ben megjelent tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete.

A táj- és természetvédelem alatt álló területek lehatárolása a TAK 2. mellékletét képező térképen tekinthető meg.

Az egyedi tájértékek 2010. évben készült felmérése a TAK 3. mellékletét képező táblázatban tekinthető meg.

A morfológiai viszonyok, a meredek domboldaltok igen jellegzetessé teszik a település arculatát, és egyúttal behatárolják a fejlesztési lehetőségeket is. A település zöldbeágyazott jellegét megőrzendő, a belterület melletti és közeli Rumany és Menyecskehegy nevű dombok, valamint a belterületi Mikszáth Kálmán utca teteje beépítését nem javasoljuk, erdőként, ill. zöldterületként tartandók fenn.

A Hosszúföldek nyugati és észak-nyugati felén, a Balogárok észak-nyugati oldalán, a Hosszúvölgy dél-keleti felén, a Magasárok déli oldalán, a Hrabina északi lejtőjén előforduló akácállományok mind lecserélendők, helyükre cseres-tölgyesek fajai telepítendők. A Kurtaföld északi részén húzódó akácos helyett pedig az adott termőhelynek (vízmosásos, mélyen fekvő, nedves élőhely) megfelelő növényzet telepítendő: éger, nyár, fűz fajokkal.

A beépítésre nem szánt terület egészére érvényes ajánlás: a tájidegen fafajok fokozatos cseréje javasolt, helyettük a termőhelynek megfelelő, honos fajok alkalmazását kell előnyben részesíteni. A fokozatosság nagyon fontos kritérium – ezáltal elkerülhető, hogy nagy kiterjedésű, tarra vágott területek keletkezzenek, ahol az erózió és defláció a település arculatában is nagy károkat okozhat.

Penc táj- és természetvédelmi szempontú kijelölés alatt álló területein a beépítetlen jelleg megtartása és a már kialakult és értéket képviselő építmények karakterének megóvása javasolt. Az értékes tájkarakter megőrzését szolgálja a területhasználat és a telekszerkezet megőrzése, a telek felosztások helyett a telekegyesítések támogatása. Ezeken a területeken a reklámtartó önálló építmények, elektromos légvezeték, hírközlési építmény elhelyezését nem javasoljuk. Érdeemes különös figyelmet fordítani a fényszennyezés elkerülésére. Elkerülhetetlen helyzetben csak lefelé világító lámpatesteket alkalmazunk.

A Gombás patak Penci ága képezi a beépítésre szánt terület határát kelet felől. A patak vízhozama ingadozó, mivel torkolata helyben van, vízgyűjtő felületét a falu területe képezi.

Szükségesnek tartjuk a patak melletti mély-fekvésű terület rét–legelő jellegének megőrzését. A Penci patakág településképi jelentőségének érvényre-juttatása érdekében ajánlatos a patak jobb oldalán a beépítésre szánt területet intenzív növénytelepítéssel, dísz tó kialakításával, játszótér létesítésével, kavics burkolatú sétánnyal és a Nemzeti Park által meghatározott, tájba illő telepített fasorral lezárni. Az erdők, mezők felőli oldalán a természet szabad burjánzása jelenti továbbra is a falu egyik külterületi arcukatát.

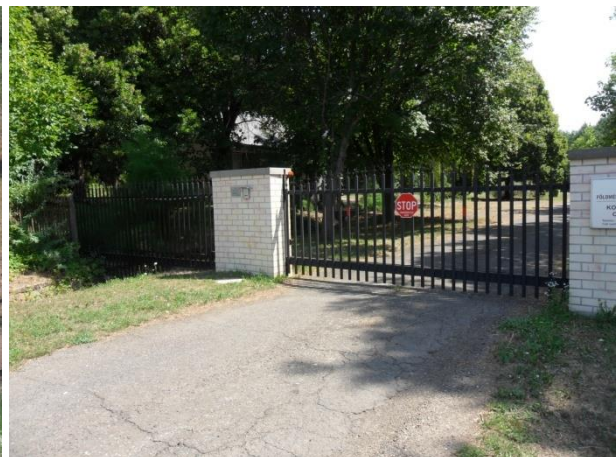
Javasoljuk a pataknak ezen a keleti oldalán a település központjából is kedvezőtlen látványt nyújtó **degradált terület megszüntetését**, újabb szlömösödés kialakulásának megakadályozására előírást megállapítani a TKR-ben.

A mezőgazdasági üzemi területek helyének meghatározásakor figyelembe kell venni az uralkodó szélirányt és a tevékenységből fakadó terheléseket hatástanulmányban javasoljuk engedélyezés előtt feltárni. A meglévő mezőgazdasági majorok telepítésekor őseink ezeket a természeti adottságokat figyelembe vették. Elsősorban a már meglévő majorok és tanyák fejlesztését javasoljuk.

A külterületi utak, dűlőutak mellett fasorok ültetendők, honos fajokkal vagy gyümölcsfákkal. A hiányos fasorokat javasoljuk pótolni. A mezőgazdasági táblák elválasztása és osztása rét- vagy cserjesávokkal ajánlatos. A vízfolyások partjának természet-közeli kialakítás fontos cél legyen. A vonalas, folyosó típusú zöldterületek a természetvédelmi

területekhez kapcsolódóan az ökológiai hálózat alapját alkotják. A legelő- és parlagterületeken az évi két **tisztítókaszálás**, a ruderáliák rendben tartása lényeges. Így a káros, illetve allergén gyomok terjedése megállítható. Erdő telepítése ökológiai és településképi szempontból indokolt az Öreg-patak jobb partján. A belterületől keletre leterülő, nagyobb kiterjedésű erdők nagyrészt honos, termőhelynek megfelelő fajokból állnak.

A beépítésre nem szánt területen is szükség lehet kerítésre, akár az állatok legelőjét határolja, akár egy intézményt véd.

A tájképileg értékes területeken zavaró látványú épület elhelyezését nem javasoljuk, a gazdasági területeken is ajánlható a környékre jellemző építési forma (tornác) megtartása, alkalmazása.

A kedvező termőhelyi adottságú területeken az árutermelő (szőlő) mezőgazdaság megtartása és fejlesztése indokolt. Ilyen terület Pencen a beépítésre szánt területtől északra fekvő, délre néző domboldalak (Menyecske-hegy, Rumany, Zsobrák, Dunajka), ahol már megkezdődött a gyümölcs (szőlő) ültetvények telepítése.

Fiatalszőlő ültetvény a Dunajka területen

Penc község **kiváló szőlőtermesztési mikroklímáját alapvetően domborzati** viszonyai határozzák meg. Nyugatról a Naszály-hegy tömbje, északról a Börzsöny alsó nyúlványai,

keletről a Cserhát, délről pedig, a Gödöllői-dombság szegélyezte völgyben fekszik. A fentiekből következően a Magyarországon általában jellemző 270 fokos északnyugati, esetenként észak-északkeleti szelektől jól védett. A Gödöllői-dombság észak-déli lefutású dombosorai Pencnél érnek véget, és akadálytalanul segítik a déli szelek, légáramlatok feljutását a Penci medencébe. A Naszály, és részben a Börzsöny esőárnyékoló hatása miatt, a Cserhát köztudottan szárazabb klímája Pecen is érezteti jótékony hatását. A jelzett földrajzi viszonyok következtében, a földrajzi viszonyokhoz képest egy melegebb, szárazabb és magasabb éves napsütéses órákkal rendelkező mikroklíma is jellemzi a területet.

A terület **borkaraktere** alapvetően jó minőségű borok irányába tendál. A borászati technológiát alapvetően a hagyományos, oxidatív eljárások jellemzik fahordós érleléssel. Jó évjáratokban lehetőség van késői szüretelésű borok előállítására is. A talajadottságok következtében az egyes fajták extraakt-tartalma jól kihozható, magas alkohollal, elegendő savtartalommal és maradék cukorral. Penci, a

Mátrai Hegyközség dombvidéki területének – Mogyoród Hegyközség – egyik gyöngyszeme lehet a jövőben, ahogy régen „Nógrád megye legjobb fehérbor termelő helye” volt.

A természetvédelmi, tájszerkezeti szempontból értékes rétek, legelők összefüggő természeti területeit megőrizhetjük, ha a legelőket korlátozott funkciójú területként szabályozzuk.

A korlátozott funkciójú mezőgazdasági területek a táj- és természetvédelmi,

tájkarakter-védelmi, vízminőség-védelmi és településkép-védelmi szempontból érzékeny területek. Építmény csak akkor alakítható ki, ha a táji-természeti értékeket nem károsítják. Hasznosítása lehet integrált, extenzív mezőgazdaság, illetve rét, legelő és erdő. Épületek elhelyezése csak indokolt esetben javasolt.

Természeti érdekből a legelők fenntartását szolgáló hagyományos legeltetési állattartás épületeinek kialakítása indokolható. Erre a célra is elsősorban a már meglévő gazdasági épületeket, istállókat célszerű igénybe venni.

Az erdei tornapálya, játszótér és pihenő, igen jó szolgálatot tesz a kirándulóknak, a távolról a kilátóhoz tartó turistáknak. Az óvodások, az iskolások szabadidős foglalkozásának eltöltésére is alkalmas hely. Évenkénti karbantartása (festés), megújítása (egy-egy elemek pótlása) ajánlatos.

A természet az aratás után is olyan színekben pompázó tájképet mutat a természetet járóknak, melyet a leghíresebb festő festménye sem közelít meg szépségét illetően.

JÓ PÉLDÁK

6

ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

Ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés, kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

Az 1750-es évek elején épült egykori Kozáky-kúriát Evva Lajos 1900-ban átépítette, két oldalszárnyal megtoldva. A falun áthaladó országútról feltűnő oromfalának formáját az udvar hátsó részén épült tornaterem lekövette.

Rákóczi u. 29 hrsz: 329/2 Általános iskola, volt Evva-kastély

A kastély hátsó bejárata felett megmaradt előtető nagy kincs. Az országút felől is látható bejárat feletti előtető felújításához jó mintát ad.

Az alábbi lakóház arányos homlokzata és természetes anyaghasználata jó példa a falu több településképi szempontból meghatározó beépítésre szánt területén tervezett lakóház építőnek, mert kedvezően illeszkedik, mind a történelmi településszerkezetet őrző-, mind az átalakuló-, mind az új beépítésű utcák megőrzött látványához.

A Mikszáth Kálmán és a Kossuth Lajos utca együttes beépítést őrző területeina következő látvány szerinti épületek és épületrészletek megvalósítását ajánljuk:

A Mulató utca kontyolt tetős házsorába ilyen, a színezésében is visszafogott, vagy hasonló épület illik:

Az átalakuló és új beépítésű területekre javasolható a következő látványú épület is. Fontos, hogy a tornác funkcióját mind a bejárat előtt, mind a nappali és kert között fedett-nyitott épületrész pótolja:

A fedett kapuzat rendeltetéséből (esőbeálló, kukatároló, postaláda) fakadó előnyeit a főépület anyaghasználatának visszatükrözése erősíti előnyös utcaképében. Az áttört fa léckerítés látványát nem nyomja el a nyersbeton tartóoszlopok szürkesége.

A helyiség, melybe 180 fokból érkezik a világosság a sűrűn osztott ablakfelületen át is nagyobb, előnyös, növényházhoz (veranda) méltó bevilágítást eredményez. Látványa az átalakuló beépítésű településrészt változatossá teszi.

A vakolt homlokzatok színezésére a nem rikító, pasztell árnyalatokat javasoljuk.

JÓ PÉLDÁK

7

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

Reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

A közösséget szolgáló épületekről nem hiányozhat a rendeltetést hirdető reklám, melynek legjobban illeszkedő formája a homlokzatra rátett betűkből álló egyszerű, érthető szöveg. A parkolóhely kötelező biztosítása korlátozza az utcakép növénytakaróval történő kedvező kialakítását. A zárt burkolat megszakításában, a korlátra felfutó növény ültetésével javítható ez a kép.

A lótenyésztéssel foglalkozó gazda lakóépületének bejárata közérthető, játékos és esztétikus módon reklámozza a család tevékenységét.

A zöldfelületek, utcabútorok, kandeláberek, egyéb közterületi műszaki berendezések (szemégyűjtők) ízléses, összehangolt kialakításával jól illeszkedik a hagyományos parasztház tornácának látványához.

A közösségi létesítmény mindig legyen példamutató a polgárok, a vállalkozók által készített, közhasználatra is rendelkezésre álló magánterületek (kiskertek, parkolók, játszóterek) berendezését, beültetését illetően.

A kilátó a szomszédos önkormányzattal, Püspökszilággal közös közigazgatási határon áll. Állapota elhanyagolt, lezárt, használata életveszélyes. Helyreállítása fellendítené a turista forgalmat mindkét községben, ezért javasoljuk az érintett önkormányzatoknak a közös forrás biztosítását.

A falu központjába települt üzemanyag-töltő állomás nagy könnyebbséget jelentett a helybelieknek. A személygépkocsival közlekedők, a mezőgazdasági gépeket üzemeltetők és az iskolások szállítására szolgáló autóbusz vezető is helyben tankolhat, nem kell üresjáratot tenni Vácig és vissza. Az állomás reklámtáblája nem szemet gyönyörködtető, de a töltőállomás előnye vitathatatlan, ezért a Penciiek nem kritizálják.

A helybeli és a környéki szolgáltatók ügyesen használják ki a töltőállomás kerítésének felületét szolgáltatásaik reklámozására. A kerítés vízszintesen fonott faháncs anyaga jól illeszkedik a faluképhez.

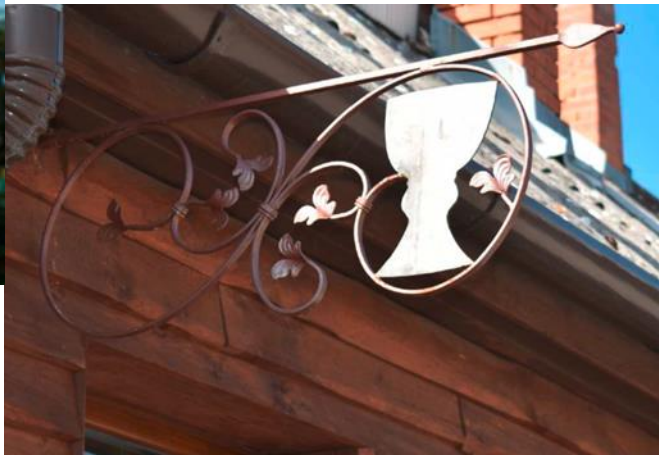
A kerítésre akasztott „képregény-folyam” így nem rontja a faluképet, mert csak a töltőállomáson megállóknak láthatják, hiszen az oldalkerítés merőleges a főutcára. Ugyanakkor a településképet nem írja felül az Önkormányzat (a Penci Partnerek) gazdálkodását.

Az üzemanyag-töltő állomással szemben, az országút másik oldalán fogadja vendégeit a falusi presszó. A két szolgáltató kiegészíti egymást nem csak a helybeli, hanem az átutazók részére is. Ideje volna gyalogátkelőhelyet kijelölni a két szolgáltató között.

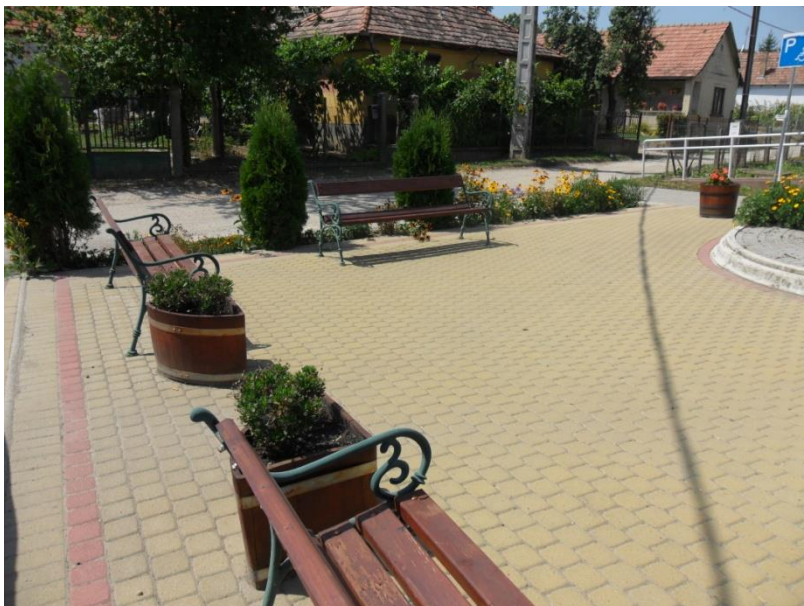

Vidéken vagyunk, a reklám legyen egyszerű, egyértelmű, autentikus.

A Fótéren működő postafiók cégére már nem olyan feltűnő, mint az üzemanyag-töltő állomásé. A falun áthaladó idegen nem veszi észre. Látványa kedves a falubelieknek, és büszkék is arra, hogy van postafiók a faluban.

Az italbolt is a főúton van, a Postával szemben, a Fő tér másik oldalán, s az Iskolától sem választja el 200 méter. Hál' istennek az Iskolából, mely az országút túlsó oldalán van, ezek a reklámtáblák nem olvashatók. Bezárni, sem reklámja, sem funkciója miatt nem javasoljuk, mert az a falu, ahol nincs italbolt, elnéptelenedik.

A Fő tér pihenőpadjai kényelmesek, hasznosak, s látványuk is összhangban van az Iskola hátsó bejárata feletti védőtető tartószerkezetének formájával.

A távolsági buszmegálló váróhelyisége nem hajaz az egyutcás falukép ormfalas arculatára, de tiszta (szemétyűjtővel felszerelt), rendes, nem csak a csapadéktól, hanem a széltől is véd, s üvegezett ablakán át az utasok látják a közeledő autóbust

IMPRESSZUM

PENC KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Penc Község honlapcíme: www.penc.hu

Penc Község e-mailcíme: hivatal@penc.hu

Polgármesteri Hivatal postai címe: 2614Penc, Rákóczi út18.

Telefon: +36-27-528-575

Polgármester: Králik József

Polgármester e-mailcíme: polgarmester@penc.hu

Főépítész: Jámbor László

Főépítész e-mailcíme: jamborl.laszlo43@gmail.com

SZERKESZTETTE: Kovács Miklós

SZÖVEG: Jámbor László

FOTÓ: Jámbor László, Kovács Miklós

GRAFIKAI TERVEZÉS: Jámbor László, Kovács Miklós

Penc, 2017. szeptember

Felhasznált irodalom:

Jámbor Andrea, dr. Virágos Gábor: Örökségvédelmi hatástanulmány 2003.

Végh József: Századokon át boráról volt híres PENC Honismereti kiskönyvtár 306

Végh József: Penc Község Értéktára

Dr. Major László: A Penci bor

A kiadvány készítése során felhasználásra kerültek a Lechner Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft. által biztosított ábrák, sablonok.

Erőforrások:

RÁFORDÍTOTT IDŐ ÖSSZESEN: 95 NAP

TERVEZŐK: 2 FŐ

FOTÓK: 345 db. készült, 128 db. bekerült

LÉGI FOTÓ: 37 db. készült, 8 db. bekerült

TERÜLET: 5 db.

TÉRKÉP: 2 db.